

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

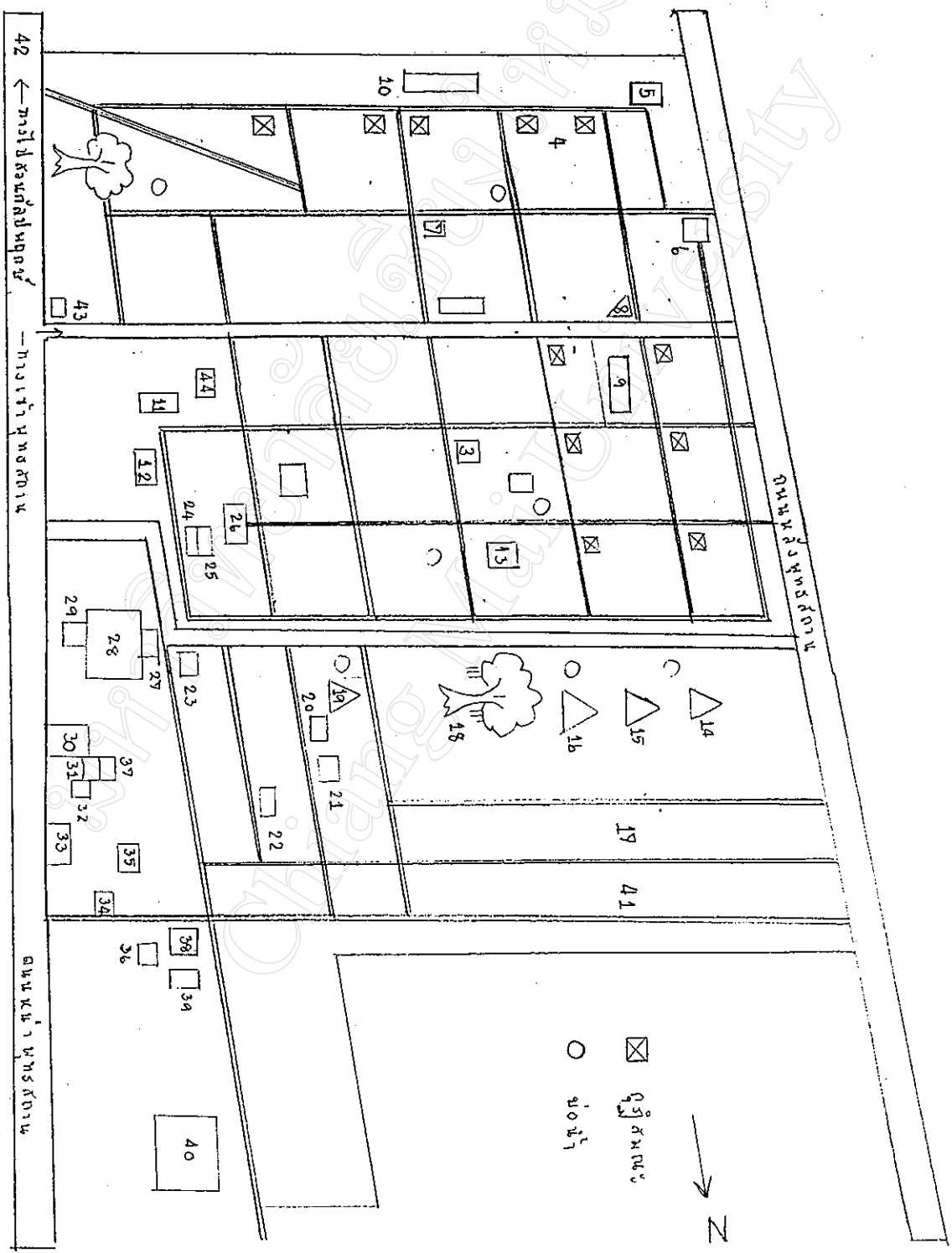
จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนศีระะอโคก ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

ลักษณะทางกายภาพของชุมชนศีระะอโคก

ชุมชนศีระะอโคกตั้งอยู่หมู่ที่ 15 บ้านกระแซงใหญ่ ตำบลกระแซง อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีเส้นทางเข้าสู่ชุมชน ซึ่งแยกจากทางหลวงจังหวัด สายศรีสะเกษ - กันทรลักษ์ เป็นถนนลูกรัง มีระยะทางประมาณ 300 เมตร

ภายในบริเวณชุมชนทั้งหมดจะมีพื้นที่ใช้สอย ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

1. ศาลาปลูกเสก	16. ศาลาไขลงคุณ	31. ร้านหนังสือ - เก็บธรรมะ
2. โบสถ์	17. อุทยานการศึกษาสมุนไพรร	32. บิมน้ำมันน้อมพระ
3. ศาลาธรรมทายาท	18. ลานไฮ	33. ร้านน้ำใจ
4. กุฏิสมณะ	19. โรงครัวกลาง	34. โรงสีข้าวกล้างโฮมบุญ
5. ศาลาวิมานพรหม	20. บ้านยาดี	35. ศาลาทำอิฐ
6. เมรุเผาศพ	21. โรงกึ่ง	36. สวนโรงหีบอ้อย
7. ศาลาสมณะอาพาธ	22. อโรคยาศาลา	37. สวนลงดินกินได้
8. ลานชวนชวาย	23. ห้องเครื่องมือ	38. ศาลาขยะเอี้ย
9. บ้านชาวหินฟ้า	24. ศาลาจำลองเขาพระวิหาร	39. สวนปุยสะอาด
10. ห้องน้ำชาย	25. ศาลานิทรรศการ	40. สวนสร้างดิน
11. บ้านชาวดิน	26. โรงเห็ดอภัย	41. หมู่บ้านศีระะอโคก
12. ห้องน้ำหญิง	27. กองบุญปัจจัยสี่	42. สวนกลบพฤษ์ (ข้าตาโตง)
13. ห้องสมุด	28. สวนรวมบุญ	ไร่ข้าวเบ๊ง
14. โรงเห็ดฟ้าเมตตา	29. ป้ายหมู่บ้าน	ไร่ 39
15. ห้องน้ำล้างฟ้า	30. เรือนเพาะกล้าไม้	43. ป้ายพุทธสถาน
		44. โรงจักรชุมชน

— N
☒ զբոսայգի
○ փայտ

ลักษณะทั่วไปของชุมชนคีรีชะอโคก

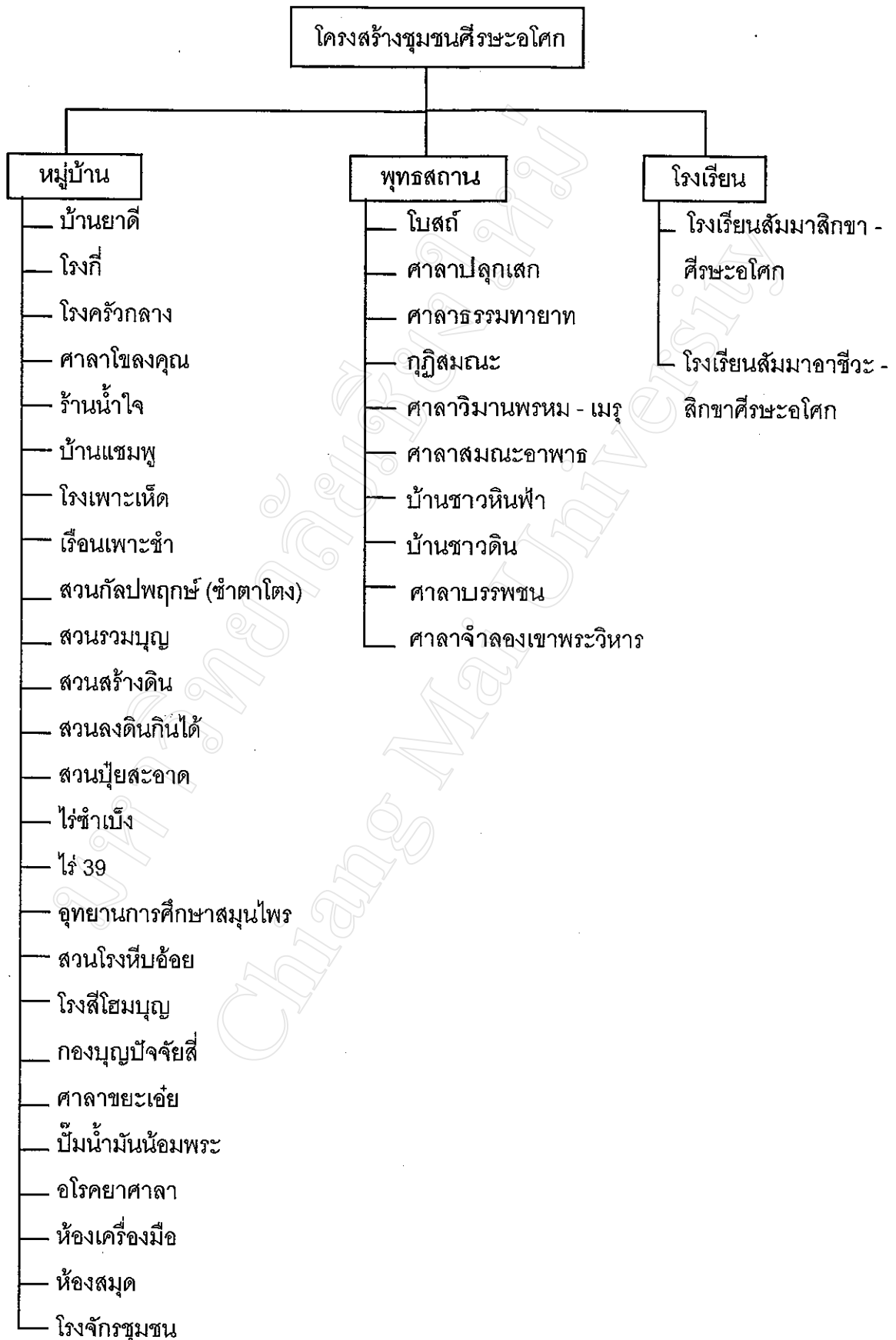
ชุมชนคีรีชะอโคกเป็นหนึ่งในบรรดาชุมชนพึ่งตนเองของสันติอโคก มีลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างจากชุมชนภายนอกทั่วไป ดังนี้

1. เป็นสังคมนุ่มนุ่ของชาวพุทธ ประกอบด้วยสมณะและฆราวาส ที่ตั้งใจปฏิบัติธรรมตามแนวคำสอนขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้า
2. มีการดำเนินชีวิตที่เรียบง่าย กินอยู่อย่างประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินความจำเป็น ไม่รับประทานเนื้อสัตว์ ไม่มีอบายมุข สิ่งเสพติด และเดรัจฉานวิชา ชาวชุมชนปฏิบัติตนตามกรอบของศีล 5 ศีล 8 ศีล 10 หรือศีลที่สูงขึ้นไปตามสถานะของแต่ละบุคคล
3. มุ่งพัฒนาจิตสำนึกของชาวชุมชนให้มีความขยัน สร้างสรร เลี้ยงสละ ในการประกอบสัมมาอาชีพ โดยยึดหลักความสามัคคี ความเอื้อเฟื้อเมตตา แบ่งปันแก่กันและกันอย่างญาติทางธรรม
4. มีการอนุรักษ์ป่าไม้ รวมทั้งปรับปรุงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณชุมชนให้ดีอยู่เสมอ ในขณะเดียวกันก็แบ่งพื้นที่ทำกสิกรรมธรรมชาติ โดยไม่เป็นการทำลายสภาพแวดล้อม
5. เป็นชุมชนที่พยายามพึ่งตนเองอย่างครบวงจร โดยอาศัยแรงงานภายในชุมชนในการสร้างสรรผลผลิตด้านปัจจัยสี่ อันประกอบไปด้วย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรคให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยปฏิบัติตามหลัก “บุญนิยม” คือ การทำงานให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างไม่เอารัดเอาเปรียบ
6. มีการอบรม และเผยแพร่พระธรรมคำสอนให้แก่สมาชิกในชุมชน และแขกผู้มาเยือน ตลอดจนให้บริการ ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก อย่างที่ชาวพุทธพึงมีให้แก่กัน ด้วยความเต็มใจ

(ชีวิตในชุมชนคีรีชะอโคก , แผ่นพับ)

โครงสร้างของชุมชนคีรีชะอโคก

จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า ชุมชนคีรีชะอโคกประกอบไปด้วยโครงสร้างหลักๆ 3 ส่วน ดังแสดงในแผนภูมิที่ 2

1. พุทธสถานคีรีระอโคก

เป็นที่ปฏิบัติธรรมของหมู่ “สมณะ” และ “คนวัดชาวอโคก” หลายฐานะ ที่ถือศีล ถือพระวินัยตามลำดับขั้นตอนที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ในพระไตรปิฎก ประกอบไปด้วยส่วนต่างๆดังนี้

- 1.1 โบสถ์ ใช้เป็นที่ทำสังฆกรรมของหมู่สมณะ (ผู้ผ่านพิธีบวชของชาวอโคกแล้ว ถือพระวินัย 227 ข้อ ตามพระพุทธเจ้าบัญญัติ)
- 1.2 ศาลาปลุกเสก ใช้เป็นที่อบรม สวดมนต์ ทำวัตรเช้า - เย็น เป็นศาลาฉัน และที่ประชุมสมาชิกในชุมชน
- 1.3 ศาลาธรรมทายาท ใช้เป็นห้องเรียนของนักเรียนสัมมาสิกขาคีรีระอโคก และเป็นห้องสมุดชั่วคราว
- 1.4 กุฏิสมณะ เป็นที่พักอาศัยของสมณะ ซึ่งปลูกกระจายอยู่ตามจุดต่างๆของพุทธสถาน
- 1.5 ศาลาวิมานพรหม - เมรุ เป็นที่ตั้งศพและฌาปนกิจศพของชาวชุมชนคีรีระอโคก
- 1.6 บ้านชาวหินฟ้า เป็นเขตที่พักของคนวัดฝ่ายชาย และเป็นโรงช่างไม้ของชุมชน
- 1.7 บ้านชาวดิน เป็นเขตที่พักของคนวัดฝ่ายหญิง
- 1.8 ศาลาบรรพชน เป็นศาลาแสดงนิทรรศการ รวบรวมประวัติ ความเป็นมา กิจวัตร กิจกรรม กิจการ วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวอโคก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยบรรยายผ่านรูปภาพและสื่อสาระ
- 1.9 ศาลาจำลอง (เขาพระวิหาร) เป็นที่จัดแสดงรูปหล่อเขาพระวิหารจำลอง ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ที่อยู่ระหว่างพรหมแดนของจังหวัดศรีสะเกษ และกัมพูชา

2. หมู่บ้านคีรีระอโคก

เป็นบริเวณที่ปลูกสร้างบ้านเรือนให้มรชาวสที่ไม่ใช่คนวัดพักอาศัย และทำงานควบคู่ไปกับการปฏิบัติธรรม โดยทุกคนต้องมีคุณสมบัติเป็นผู้ศรัทธาในพระรัตนตรัย ถือศีล 5 กินอาหารมังสวิรัติน้อย ประกอบไปด้วยหน่วยงานต่างๆดังนี้

- 2.1 บ้านยาดี เป็นสถานที่ผลิตยาและเครื่องดื่มสมุนไพรนานาชนิด สำหรับบำรุงสุขภาพของชาวชุมชน และส่วนหนึ่งขายออกสู่ภายนอก
- 2.2 โรงกึ่ง เป็นสถานที่ทอผ้าและเสื่อขึ้นใช้เอง เพื่อตัดเย็บไว้ใช้ชุมชนและปูนั้งนอน
- 2.3 โรงครัวกลาง เป็นสถานที่ประกอบอาหารเลี้ยงชาวชุมชนและชาววัดอย่างทั่วถึง
- 2.4 ศาลาโฆลงคุณ เป็นอาคารสองชั้นขนาดใหญ่ ชั้นล่างเป็นสถานที่เรียนของนักเรียนสัมมาสิกขาคีรีระอโคก และชั้นบนเป็นที่พักอาศัยของนักเรียนฝ่ายหญิง
- 2.5 ร้านน้ำใจ เป็นร้านค้าตัวอย่างที่มีสินค้าของชุมชนและสินค้าจากภายนอกวางขาย

เน้นการบริการลูกค้าด้วยสินค้าราคาถูกกว่าท้องตลาดทั่วไป เพราะคิดกำไรน้อย และต้องการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย

- 2.6 บ้านแซมพู เป็นสถานที่ผลิตแปรรูปสุตรผสมสมุนไพรธรรมชาติชนิดต่างๆ ที่มีคุณสมบัติรักษาเส้นผมได้เป็นอย่างดี ทั้งยังราคาถูกกว่าแซมพูในท้องตลาดอีกด้วย
- 2.7 โรงเพาะเห็ด เป็นแหล่งผลิตเห็ดที่ทำกันอย่างครบวงจร ตั้งแต่ขั้นตอนแรก คือ ต่อเชื้อจนถึงเปิดดอก
- 2.8 เรือนเพาะชำ เป็นสถานที่เพาะกล้าไม้ของชุมชน โดยการนำเมล็ดและกิ่งพันธุ์นานาชนิดมาเพาะใส่ถุง ดูแลจนเป็นต้นอ่อน ก่อนจะนำไปปลูกในที่ต่างๆต่อไป
- 2.9 สวนกล้วยพฤษดิ์ ตั้งอยู่ที่บ้านท่าตาโตน ห่างจากพุทธสถานประมาณ 10 กิโลเมตร เป็นแหล่งปลูกผลไม้บ้านนาชนิดของชุมชน
- 2.10 สวนรวมบุญ เป็นที่เพาะปลูกผลิตผลที่เป็นอาหารสำหรับชาวชุมชนอย่างอุดมสมบูรณ์ ตามหลักกิจกรรมธรรมชาติ ทำให้มีพืชผักผลไม้ผสมผสานกันออกดอกออกผลให้กินกันตลอดทั้งปี
- 2.11 สวนสร้างดิน เป็นที่เพาะปลูกผลิตผลอันอุดมสมบูรณ์เพื่อเลี้ยงชาวชุมชน มีพืชผักผลไม้ ออกดอกออกผลหมุนเวียนกันไปตลอดทั้งปี
- 2.12 สวนลงดินกินได้ เป็นที่เพาะปลูกพืชผักผลไม้อีกแห่งหนึ่งของชุมชน เพื่อจะได้มีกินมีใช้ตลอดทั้งปี
- 2.13 สวนปุ๋ยสะอาด เป็นที่ผลิตปุ๋ยหมักและน้ำจุลินทรีย์ ซึ่งได้จากเศษพืชผักเหลือใช้ภายในชุมชน
- 2.14 ไร่ชำเบ้ง ตั้งอยู่ที่บ้านชำเบ้ง ห่างจากพุทธสถานประมาณ 6 กิโลเมตร มีการปลูกพืชผักผลไม้และทำนาผสมผสานกันไป
- 2.15 ไร่ 39 เป็นไร่นอกเขตชุมชน เริ่มบุกเบิกในปี พ.ศ. 2539 ปัจจุบันปลูกพืชผักผลไม้และสมุนไพรร่วมกันไป คาดว่าจะเป็นแหล่งดูงานของชุมชน ที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งในอนาคต
- 2.16 อุทยานการศึกษาสมุนไพร เป็นแหล่งปลูกสมุนไพรนานาพันธุ์ เพื่อตอบสนองต่อการใช้สอยภายในชุมชน และเป็นสถานที่ดูงานที่น่าสนใจอีกแห่งหนึ่งของคนภายนอก
- 2.17 สวนโรงหีบอ้อย เป็นที่ผลิตน้ำตาลอ้อยและน้ำอ้อยไว้ใช้ภายในชุมชน อีกส่วนหนึ่งเป็นที่เพาะปลูกพืชผักผลไม้บ้านนาชนิด
- 2.18 โรงสีโฮมบุญ เป็นโรงสีข้าวกลั่นขนาดใหญ่และทันสมัย สีข้าวที่ชุมชนปลูกเอง และรับซื้อข้าวที่คนภายนอกปลูก โดยไม่มีการสีเป็นข้าวขัดขาว

- 2.19 กองบุญปัจจัยสี่ เป็นสถานที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัว ที่ชาวชุมชนสามารถเบิกใช้ได้ตามสิทธิและกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้
- 2.20 ศาลาขะยะเอ้ย เป็นสถานที่เก็บรวบรวม และคัดแยกขยะของชุมชน โดยขะยะนี้ไม่รวมถึงเศษซากขยะเปียกจากโรงครัวและบ้านเรือน
- 2.21 บั้มน้ำมันน้อมพระ เป็นสถานที่บริการน้ำมันราคาถูกกว่าบั้มทั่วไป เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย
- 2.22 อโรคยาศาลา เป็นสถานที่พักผ่อน และดูแลสุขภาพสุขภาพของชาวชุมชน ยามเจ็บไข้ได้ป่วย โดยมีพยาบาลอาสาสมัครมาดูแลอย่างสม่ำเสมอ
- 2.23 ห้องเครื่องมือ เป็นสถานที่เก็บอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำกิจกรรม ที่ชาวชุมชนสามารถขอเบิกใช้ได้ตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้
- 2.24 ห้องสมุด เป็นสถานที่เก็บรวบรวมหนังสือของชาวอโศก และหนังสือที่มีสาระน่าสนใจอื่นๆ
- 2.25 โรงจักรชุมชน เป็นสถานที่ตัดเย็บเครื่องนุ่งห่มของชาวชุมชน

3. โรงเรียน

โรงเรียนของชุมชนศิระะอโศก แบ่งออกเป็นสองส่วนด้วยกัน คือ

- 3.1 โรงเรียนสัมมาสิกขาศิระะอโศก เปิดให้มีการเรียนการสอน ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาตอนปลายปีที่ 6 ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งสิ้น 258 คน
- 3.2 โรงเรียนสัมมาอาชีวะสิกขาศิระะอโศก เปิดให้มีการเรียนการสอนในสายวิชาชีพ ตั้งแต่ระดับปวช.1-3 ปัจจุบันมีนักเรียนทั้งสิ้น 10 คน

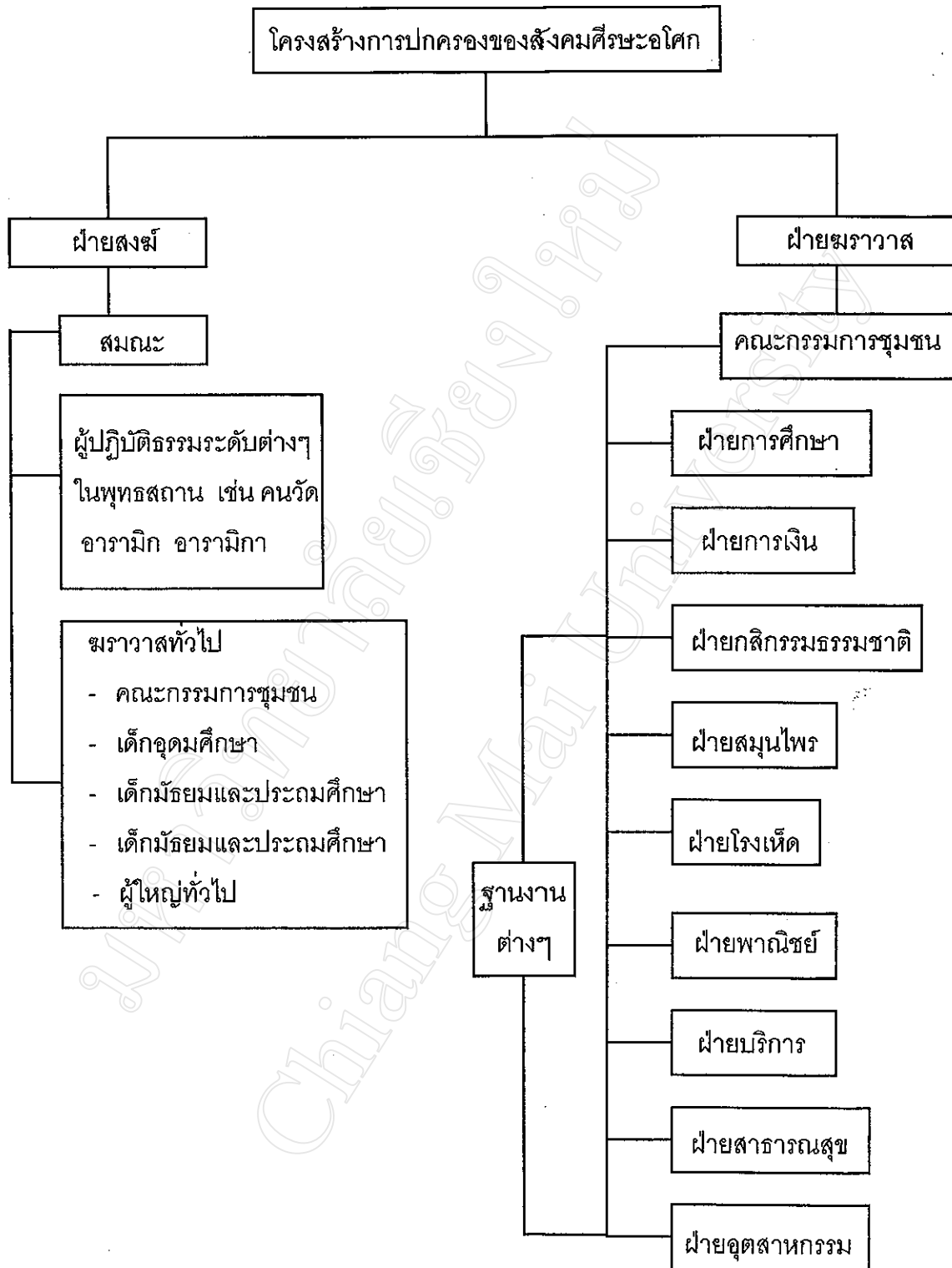
โรงเรียนของชุมชนศิระะอโศก มีหลักสูตรและแนวทางการเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับกิจวัตร กิจกรรมภายในชุมชน เน้นให้นักเรียนเกิดทักษะจากการปฏิบัติจริง มากกว่าการจดจำทฤษฎีจากในตำรา ผลการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน ตัดสินได้จาก 3 ส่วนที่สำคัญ คือ " ศิลเด่น - เป็นงาน - ชาญวิชา " หรือ ความเป็นผู้ประพฤติดี ความเป็นผู้ขยันขันแข็งในการทำงาน และความเป็นผู้ใฝ่รู้ในการศึกษา คณะครู คือ บรรดาผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งมีความรู้และความสามารถในการสอน โดยเด็กๆจะเรียกคุณครูของพวกเขาว่า อา.... อย่างสนิทสนม

บุคลากรในชุมชนศิระชะอโคก

- สมณะ มี 9 รูป ทำหน้าที่ กำกับ ดูแลความเรียบร้อยของพุทธสถาน รวมถึงให้คำปรึกษาอบรม กัลมเกลา ให้ความรู้กับชาวชุมชน
- ผู้บริหาร/ตัวหลัก มีประมาณ 15 คน รับผิดชอบในภาระหน้าที่ ๆ แตกต่างกันไป มีส่วนร่วมปรึกษาหารือ ร่วมตัดสินใจ ในเรื่องราวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรม กิจกรรมภายในชุมชน
- อุดมศึกษา มีประมาณ 17 คน เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งกำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยเปิด เช่น มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อุดมศึกษาแต่ละคน จะรับผิดชอบในฐานะงานที่แตกต่างกันไป ช่วยแบ่งเบาภาระของตัวหลักในชุมชนได้เป็นอย่างมาก
- ผู้ใหญ่ทั่วไป คือ ชาวชุมชนทั่วไป ที่ไม่มีตำแหน่งเฉพาะตัว แต่ได้ร่วมแรงร่วมใจทำงานเพื่อชุมชนอย่างแข็งขัน
- เด็กนักเรียน มี 268 คน เป็นเยาวชนแรงสำคัญที่สุดในการประกอบกิจกรรมต่างๆของชุมชน
- คนวัด มีทั้งหญิงและชาย แยกพักตามบ้านชาวดินและ บ้านชาวหินฟ้า โดยจะถือศีล 8 และลงศาลาปฏิบัติภารกิจทางธรรมอย่างเคร่งครัด

โครงสร้างการปกครองของชุมชนศิระชะอโคก

ภายในชุมชนศิระชะอโคก แบ่งการปกครองออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายฆราวาส ฝ่ายสงฆ์ ซึ่งประกอบไปด้วยสมณะ 9 รูป จะทำหน้าที่ช่วยกันกำกับดูแล ในทุกกิจการที่เกี่ยวข้องกับพุทธสถานและหมู่บ้าน โดยเฉพาะการดูแลสมาชิกในชุมชน ซึ่งมีทั้งฆราวาสทั่วไป และผู้ปฏิบัติธรรมในระดับต่างๆ เช่น อารามิก อารามิกา (คำเรียกฝ่ายชายและหญิง โดยรักษาศีล 8 และปฏิบัติธรรมร่วมกับหมู่คณะอย่างน้อย 1 ปี) คนวัด เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมและศีลธรรมอันดีงามในทางรูปธรรม ในเรื่องของการตัดสินใจ หากเป็นเรื่องทั่วไป ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อกระเทือนกับสังคมชาวอโคกส่วนรวม ก็จะตัดสินใจกันเอง หากเป็นเรื่องที่ส่งผลในทางตรงกันข้าม ก็จำเป็นต้องอาศัยการตัดสินใจจากส่วนกลาง โดยสมณะโพธิรักษ์ หรือ สมณะผู้ใหญ่ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่แทน ในส่วนของฝ่ายฆราวาสจะมีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการ ทำหน้าที่ช่วยกันควบคุมดูแล ร่วมตัดสินใจในทุกกิจกรรม กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้าน เช่น กิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเอง กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นต้น โดยมีสมณะเป็นผู้รับทราบในการดำเนินการนั้นๆ รวมถึงให้คำปรึกษา คำวินิจฉัย ในกรณีที่เป็น ความสัมพันธ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นในแผนภูมิที่ 3

หมายเหตุ : ทั้ง 9 ฝ่าย มีคณะกรรมการหรือตัวหลักของชุมชนเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ และมอบหมายงานต่างๆ ให้กับกลุ่มแรงงานอื่นๆ เด็กอุดมศึกษาจะประจำในฐานงานที่มีเงินหมุนเวียนเข้าออกอยู่เสมอ เช่น ฐานแชมป์ ฐานบ้านยาดี ฐานร้านน้ำใจ เป็นต้น ส่วนฐานงานอื่นๆ เด็กมัธยมศึกษาตอนปลายจะทำหน้าที่เป็นพี่ฐานรับผิดชอบงานอย่างเต็มตัว

กิจวัตรประจำวันภายในชุมชนศิระชะอโศก

เวลา	04.00 - 05.00 น.	เริ่มกิจกรรมการเรียนการสอน
เวลา	05.00 - 06.00 น.	ช่วยกันทำงานส่วนรวม
เวลา	06.00 - 06.15 น.	ประชุมกลุ่มก่อนลงฐาน
เวลา	06.15 - 08.30 น.	แยกย้ายลงฐานงาน
เวลา	08.30 - 09.00 น.	ธุระส่วนตัว ทำความสะอาดบ้านเรือน
เวลา	09.00 - 11.30 น.	ฟังธรรม ทานอาหาร
เวลา	11.30 - 12.00 น.	ธุระส่วนตัว
เวลา	12.00 - 14.30 น.	กิจกรรมการเรียนการสอน
เวลา	14.30 - 14.45 น.	ประชุมกลุ่มก่อนลงฐาน
เวลา	14.45 - 16.30 น.	แยกย้ายลงฐานงาน
เวลา	16.30 - 17.30 น.	พักผ่อน อาบน้ำ
เวลา	17.30 - 18.30 น.	ทานอาหารเย็น
เวลา	18.30 - 21.00 น.	พักผ่อน ธุระส่วนตัว หรือชบวนการกลุ่มดึกมวาระ
เวลา	21.00 - 04.00 น.	เข้านอน

* เวลา 03.30 - 06.00 น. และ 18.00 - 19.30 น. ของทุกวัน ยกเว้นวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ชาวชุมชนต้องลงศาลาทำวัตรเช้าและเย็น

* เวลา 03.30 - 06.00 น. ของวันอาทิตย์ เด็กนักเรียนทุกคนต้องลงศาลาทำวัตรเช้า

กำหนดเวลาข้างต้น เป็นไปอย่างคร่าวๆ ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว มักมีเหตุการณ์ต่อเนื่องติดพันให้เวลาต้องคลาดเคลื่อนไปเสมอ

เวลา 03.30 น. แม้จะเป็นเวลาที่เข้าอยู่มากสำหรับคนทั่วไป แต่ไม่ใช่สำหรับชาวชุมชนศิระชะอโศก สัญญาณปลุกไก่ขันและเสียงเนิบนาบชวนฟังของสมณะ ดังมาตามเครื่องขยายเสียงที่กระจายอยู่ตามจุดต่างๆของชุมชน กระตุ้นให้คนตื่นจากการหลับไหล เตือนให้เตรียมตัวเริ่มภารกิจในเช้าวันใหม่ ผู้เฒ่าผู้แก่หรือที่ชุมชนเรียกว่าผู้สูงอายุ และคนวัด พวกเขากันเดินฝ่าความมืดไปยังศาลาเพื่อฟังเทศน์ ฟังธรรมจากสมณะ เด็กบางชั้นเตรียมตัวไปเรียน เด็กที่ไม่มีชั่วโมงเรียนก็เตรียมตัวทำงาน ส่วนเด็กประถมที่เรียกว่าเด็กนกกระเจา จะได้รับการผ่อนปรนให้พักผ่อนจนเพียงพอจนถึงเวลา 05.00 น.

เวลา 05.00 น. เสียงเคาะระฆังดังขึ้น เป็นสัญญาณให้นักเรียนทุกคนมาเข้าแถวรวมกันที่หน้าโรงครัว อาจมีการวิ่งออกกำลังกายด้วยท่าเปล่า หรือมีเซนนั่น ก็คือ ช่วยกันทำงานส่วนรวม เช่น เตรียมหั่นผักไว้ให้โรงครัว กวาดเศษใบไม้บนถนนหนทาง เป็นต้น

เวลา 06.00 น. เสียงเคาะระฆังดังขึ้นอีกครั้ง นักเรียนมัธยมชายหญิงต่างวัย จึงมาเข้าแถวตามฐานงานที่หน้าโรงครัวอย่างกระตือรือร้น นักเรียนชายผมสั้นเกรียน สวมเสื้อแขนยาวคอจีนสีกรมท่า และกางเกงขาก๊วยสีเดียวกัน นักเรียนหญิงในทรงผมซอยสั้น ก็ใส่เสื้อเช่นเดียวกับนักเรียนชาย แต่ต่างกันตรงที่ ต้องนุ่งผ้าถุงสีกรมท่ายาวกรอมข้อเท้าแทนกางเกงขาก๊วย เครื่องแบบเรียบง่ายเหล่านี้ ชาวชุมชนตัดเย็บกันเอง เป็นทั้งชุดทำงาน ชุดนอน ชุดเรียน ชุดเที่ยว ในชุดเดียวกัน

วัฒนธรรมการนุ่งผ้าถุงนี้ ไม่ได้จำกัดเฉพาะในหมู่ของนักเรียนหญิง แต่รวมถึงผู้หญิงทุกคนที่ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน แม้จะเป็นการอยู่ชั่วคราวในระยะเวลานั้นๆ หรือยาวนานถาวรก็ตามที่

เวลาเข้าแถวตามฐานงาน จะมีผู้รับใช้ทั้ง 5 คน เป็นผู้คอยควบคุมดูแล ประธานนักเรียนซึ่งทางชุมชนเรียกว่าผู้รับใช้นั้น ประกอบไปด้วย นักเรียนชั้นมัธยมปลาย 5 คน โดยมีนักเรียนชั้น ม. 6 เป็นผู้นำกลุ่ม ผู้รับใช้แต่ละกลุ่มมีวาระการปฏิบัติหน้าที่กลุ่มละหนึ่งเดือน เมื่อครบกำหนดผู้รับใช้กลุ่มใหม่จะขึ้นมารับหน้าที่แทน ผู้รับใช้ของชุมชน ไม่ใช่คนที่คอยชี้แจงสั่งการ แต่คือคนที่ต้องลงมือทำมากกว่าผู้อื่น การให้โอกาสเด็กทุกคนได้รับตำแหน่งผู้รับใช้ ก็คือ การฝึกให้เด็กรู้จักเสียสละและอดทนนั่นเอง

แต่ละฐานงานประกอบไปด้วยสมาชิก 2 - 10 คน การรายงานความพร้อมของฐานงานต่างๆ เริ่มต้นด้วย หัวหน้าของแต่ละฐานสั่งให้ลูกฐานของตนแถวตรง พร้อมทั้งก้าวออกมารายงานว่า " ทีม มีสมาชิก คน ครบครบ/คะ " ถ้าสมาชิกในฐานไม่ครบ ก็ต้องรายงานว่าขาดใครไปบ้าง ขาดด้วยเหตุผลอะไร หากเจ็บป่วย ผู้เป็นหัวหน้าฐานซึ่งเปรียบเสมือนเป็นพี่ใหญ่ ก็ต้องคอยดูแล ถ้ามองได้เอาใจใส่อาการเจ็บป่วยของลูกน้องต่อไป

การเข้าแถวอย่างพร้อมหน้าพร้อมตาของทุกฐานงานเกิดขึ้นได้ยาก เพราะบางทีมีภาระติดพัน จนไม่สามารถปลีกเวลามาเข้าแถวได้ เช่น ทีมโรงครัว ทีมแปรรูป เป็นต้น เมื่อรายงานความพร้อมต่อผู้รับใช้เรียบร้อยแล้ว อาจมีการขอแรงไปช่วยฐานที่มีงานเร่งด่วน เช่น ผู้รับใช้กล่าวว่า " เข้านี้ ฐานแปรรูป 1 ต้องเร่งทำกะมีแผ่น ขอแรงงานเสริม 8 คน ขออาสาสมัครด้วยครับ/คะ " ฐานงานอื่นๆ ที่พอจะสละลูกทีมของตนได้ ก็จะช่วยเสียสละ การขอแรงเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นบ่อยๆ ในแต่ละวัน ไม่ได้จำกัดเฉพาะในเวลาทำงานเท่านั้น หากแต่ในเวลาพักผ่อน เมื่อมีประกาศมาตามเครื่องขยายเสียงว่าต้องการแรงงานเร่งด่วน ทุกคนที่ว่างก็ต้องพร้อมกระโดดลงไปช่วยทันที

เวลา 15 นาทีนั้นเพียงพอสำหรับการเข้าแถวตามฐาน ก่อนที่จะแยกย้ายกันไปทำงาน ทุกคนจะเปล่งเสียงท่องคำขวัญ ซึ่งผู้รับใช้แต่ละกลุ่มช่วยกันคิดขึ้น ในขณะที่ผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในพื้นที่

เด็กๆใช้คำขวัญที่ว่า “เพื่อความเพียบพร้อม และความเป็นพี่เป็นน้อง พวกเราจะเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน” การเปล่งเสียงออกมาดังๆ เหมือนเป็นสัญญาณว่า การทำงานอย่างเต็มที่ในเช้าวันนั้นได้เริ่มต้นขึ้นแล้วนั่นเอง

ฐานงานทั้งหมดมีอยู่ 38 ฐาน ครอบคลุมกิจกรรมกิจการทุกอย่างภายในชุมชนไว้อย่างทั่วถึง แรงงานสำคัญที่ทำให้กลไกแห่งการทำงานหมุนไปอย่างไม่ติดขัด คือ บรรดาเด็กนักเรียนทั้งหลาย โดยเด็กมัธยมปลายสามารถเลือกลงประจำฐานงานต่างๆได้ด้วยตนเอง ใช้เวลาหนึ่งเทอมต่อการอยู่ประจำฐานนั้นๆ เด็กมัธยมต้นใช้วิธีจับฉลาก จับได้ฐานไหน ต้องอยู่ประจำฐานนั้นเป็นเวลาหนึ่งเดือน พอหมดวาระก็จับฉลากอีกครั้ง เพื่อย้ายไปประจำฐานใหม่ต่อไป ส่วนเด็กประถมอย่างพวกนกกระจาบ ยังเล็กเกินไปที่จะทำงานหนัก เขาภาระอย่างรุ่นพี่ งานที่จัดสรรให้เด็กนกกระจาบทำ เช่น กรอกดินใส่ถุงเพาะชำ เก็บดอกอัญชัน เป็นต้น อีกบทบาทหนึ่งของเด็กนกกระจาบถนัดก็คือ การเป็นแรงงานเสริม เช่น โรงครัวขอแรงช่วยล้างและหั่นผัก ฐานแปรรูปขอแรงช่วยตากข้าวเกรียบ โรงเห็ดขอแรงช่วยล้างคอขวด ฯลฯ นกกระจาบตัวเล็กตัวน้อยก็พร้อมจะไปช่วยอย่างแข็งขัน

ในการทำงานตามฐานต่างๆ จะได้ยินเสียงเด็กๆพูดคุย หัวเราะหยอกเย้ากันอย่างมีความสุข ปากพูดไปแต่มือก็ไม่เคยอยู่นิ่งเฉย ต่างเอาภาระในหน้าที่รับผิดชอบของตนอย่างเต็มที่ การทำตัวไร้ค่าอย่างคนเกียจคร้าน เป็นสิ่งต้องห้ามในสังคมแห่งนี้ หากไม่เจ็บป่วยอย่างถึงที่สุด ก็จะไม่มีการขาดงานเพื่อการนอนพักผ่อน เพียงแต่ใครสักคนอยู่นิ่งเฉยอย่างคนว่างงาน เขาก็จะถูกตำหนิจากคนที่พบเห็นในเวลานั้นทันที

เวลาเลิกงานในช่วงเช้า คือ 08.30 น. ไม่ว่าจะทำงานเสร็จหรือไม่ สิ่งที่ทุกฐานงานต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด คือ การเก็บหาง การเก็บหางของชาวชุมชนศิระระอโคก หมายถึง การทำความสะอาดบริเวณสถานที่ทำงานให้เรียบร้อย ข้าวของที่นำออกมาใช้ต้องจัดเก็บให้ถูกที่ เศษเล็กเศษน้อยก็อย่าให้ตกหล่น ไม่ว่าจะเด็กหรือผู้ใหญ่ จะมีอุปนิสัยเก็บหางเช่นนี้อยู่ในตัวกันทุกคน แน่แน่นอนว่าคนที่ไม่ค่อยมี ก็จะถูกตำหนิ จนมีมากเหมือนคนอื่นในที่สุด

บางครั้งเวลา 08.30 น. ก็ไม่ใช่เวลาเลิกงานเสมอไป เมื่อบางฐานงานมีงานที่ต้องทำให้เสร็จอย่างต่อเนื่อง ความเสียสละจึงต้องถูกนำมาใช้ การทำงานล่วงเวลาอาจเลยไปถึง 09.30 น. ซึ่งเป็นเวลาพิธีกรรมที่ศาลาเข้าไปแล้ว

ช่วงเวลาสั้นๆระหว่าง 08.30 น. - 09.00 น. หมุดไปกับการทำความสะอาดที่พักอาศัย และเสื้อผ้าของตนเอง เมื่อถึงเวลา 09.30 น. จะมีเสียงตีระฆังเป็นสัญญาณให้เตรียมตัวไปพิธีกรรมที่ศาลา โดยสมณะจะผลัดเปลี่ยนกันแสดงธรรม ชี้แนะสิ่งที่ถูกต้องดีงามให้ชาวชุมชนฟัง ซึ่งจะใช้เวลาอย่างมากไม่เกินหนึ่งชั่วโมง

หลังจากพิธีกรรม คือ ช่วงเวลารับประทานอาหาร หากมีเวลามากพอ เด็กๆจะรับประทานอาหารบนศาลา แทนการกินที่โรงครัว การได้กินอาหารบนศาลา เป็นช่วงเวลาแห่งความสุขของชาวชุมชน เพราะพวกเขาจะมีเวลาถึงหนึ่งชั่วโมงครึ่ง ในการกินอาหารอย่างไม่รีบเร่ง และดูวิดีโอที่สนุก ซึ่งสมมติเป็นผู้คัดสรรให้ว่ามีประโยชน์ และไม่ล่อแหลมจนเกินไป ในการชมวิดีโอที่สนุก สมมติจะชี้แนะผ่านไมโครโฟนเป็นระยะๆว่าตอนนี้ไม่ดี ตรงนี้อย่าทำตาม ตรงนี้คือการโฆษณาชวนเชื่อ การดูด้วยตาอย่างเดียวไม่มีประโยชน์ ต้องดูด้วยใจที่มีสติด้วย จึงจะได้ประโยชน์อย่างเต็มที่ ดังนั้นชาวชุมชนจึงสามารถบรรยายหนังที่พวกเขาได้ดู ออกมาได้เป็นฉากๆ และที่สำคัญ ยังสามารถวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครแต่ละตัว ด้วยหลักธรรมะได้อย่างลึกซึ้งน่าฟังด้วย

ชาวชุมชนจะมีภาชนะซึ่งเป็นสแตนเลส สำหรับใส่อาหารของตนเอง ข้าวกล้องและอาหารมังสวิรัตินี้มีมากพอสำหรับชาวชุมชนทุกคน ผักสดๆเก็บใหม่ๆไว้สารพัดหลายกะละมังใหญ่ เป็นอาหารประจำที่มีในทุกๆมื้อ การตักอาหารจะตักมากแค่ไหนก็ได้ แต่มีข้อแม้ว่าต้องกินให้หมด การกินทิ้งกินขว้าง ก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งต้องห้ามของชุมชน ก่อนกินอาหาร สมมติจะนำพิจารณาอาหาร ต่อจากนั้นผู้รับใช้จะนำทองคำกล่าวที่ว่า "ในโลกนี้ยังมีคนที่จนยาก ต้องลำบากสารพัดแสนขูดสน อย่ากินทิ้งกินขว้างตามใจตน สงสารคนอื่นที่ไม่มีกิน ... อาหารหนึ่งมื้อต้องทำงานสี่ชั่วโมง" หลังจากนั้นทุกคนจะลงมือกินอาหารอย่างช้าๆ และดูวิดีโออย่างเพลิดเพลิน

เวลา 11.30 น. การรับประทานอาหารและดูวิดีโอจะสิ้นสุดลง ทุกคนนำภาชนะไปล้างในที่ๆจัดเตรียมไว้ให้ เด็กๆที่รับผิดชอบการเก็บหามบนศาลา ก็จะทำหน้าที่ของตนไป พอถึงเวลา 12.00 น. ผู้รับใช้จะตีระฆังให้เด็กนักเรียนมารวมตัว เพื่อเตรียมทำกิจกรรมหน้าเสาธง หลังจากนั้น ก็จะแยกย้ายไปตามห้องเรียนของตน ห้องเรียนในบางครั้ง ไม่ใช่สถานที่ที่มีโต๊ะเก้าอี้หรือกระดานดำ เด็กๆที่นี่เคยเรียนหนังสือในโรงครัว ในแปลงปลูกผัก ฯ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นสถานที่ไหน พวกเขาก็สามารถได้รับความรู้อย่างเต็มที่เช่นเดียวกัน

กิจกรรมการเรียนการสอนสิ้นสุดลงในเวลา 14.30 น. ในขณะเดียวกัน การลงฐานงานภาคบ่ายได้เริ่มต้นขึ้นอีกครั้ง มีสัญญาณระฆังเรียกให้มาเข้าแถว เตรียมความพร้อม ขอแรงงานเสริม และกล่าวคำปฏิญาณเช่นเดียวกับตอนเช้า ทุกคนจะปฏิบัติหน้าที่ของตนไป จนกว่าจะถึงเวลา 17.00 น. ซึ่งเป็นเวลาเลิกงาน

หลังเลิกงาน ถ้าไม่มีประกาศขอแรงงานเร่งด่วน ก็จะเป็นช่วงเวลาส่วนตัว บ้างทำความสะอาดสะอาดที่พักอาศัย บ้างรวมกลุ่มกันเล่นฟุตบอล วอลเลย์บอล บ้างทำการบ้าน บ้างอาบน้ำชำระร่างกาย ฯลฯ จะมีการตีระฆังเรียกรวมตัวกันอีกครั้ง เมื่อถึงเวลา 17.30 น. ซึ่งเป็นเวลารับประทานอาหารเย็น พวกผู้ใหญ่จะรับประทานอาหารที่บ้านของตนเอง ในขณะที่เด็กๆ ถ้าไม่มีกิจกรรมนอกสถานที่ก็จะรับประทานอาหารอย่างพร้อมเพรียงกันที่โรงครัว ก่อนรับประทานอาหาร ก็จะกล่าวคำพิจารณา

อาหารตามปกติ อาหารมือเย็น เป็นมือที่สองและมือสุดท้ายของแต่ละวัน จากการที่เหน็ดเหนื่อยกันมาทั้งวัน ทุกคนจึงรับประทานอาหารกันได้อย่างเต็มที่

หลังอาหารมือเย็น เด็กบางคนจะไปชมวิถีทัศน์ที่ศาลา บางคนก็ทำการบ้านอ่านหนังสือ หรือเขียนบันทึกประจำวัน การเขียนบันทึกประจำวันเป็นสิ่งที่สมณะพยายามปลูกฝังให้เป็นนิสัยของชาวชุมชน ไม่เว้นทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ในผู้ใหญ่อาจไม่ได้ผลเท่าที่ควร แต่กับเด็กๆนั้น สามารถปฏิบัติได้จนเป็นกิจวัตรประจำวัน ข้อดีของการเขียนบันทึก คือ เป็นการตรวจสอบตนเองว่าในวันหนึ่งๆนั้น เราคิดและทำอะไรลงไปบ้าง ผิดถูกดีชั่วอย่างไรก็เขียนสารภาพออกมาอย่างซื่อตรง เขียนแล้วก็จะนำส่งให้สมณะเป็นผู้ตรวจสอบ และให้คำแนะนำต่อไป

ในช่วงค่ำหลังอาหารของทุกวันอังคารจะมีกิจกรรมเช้คศีลของชาวชุมชน การเช้คศีลนี้เป็นการตรวจสอบว่า ภายในหนึ่งสัปดาห์ที่ผ่านมา เราทำสิ่งไม่ดีที่ละเมิดไปจากศีล 5 หรือศีลที่ละเมิดน้อยกว่านั้นบ้างหรือไม่ เช่น ฆ่าสัตว์เล็กๆ อย่างมด หรือยุงโดยไม่ตั้งใจ พูดจาส่อเสียดเพื่อเจ้า อวดหลับในตอนกลางวัน เป็นต้น การเช้คศีลอาศัยความซื่อสัตย์ต่อตนเองเป็นสำคัญ เมื่อรู้ตัวและยอมรับว่าตนผิดพลาดไปแล้ว ก็ต้องแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้นไปกว่าเดิม การเช้คศีลจะแยกเป็นหมู่กลุ่ม โดยผู้ใหญ่อยู่ส่วนผู้ใหญ่ และเด็กอยู่ส่วนเด็ก ผู้ใหญ่ยังแยกเป็นชาวบ้านและคนวัด เด็กก็แยกเป็นกลุ่มสายงานที่เกี่ยวข้องกัน หรือชั้นปีต่อไป และในวันอังคารสุดท้ายของเดือน เด็กๆจะแยกเช้คศีล โดยแบ่งเป็นชายและหญิง เพื่อคุยหรือตักเตือนกันในเรื่องลับๆ ซึ่งเพศตรงข้ามไม่ควรรับรู้ด้วย การพูดคุยเป็นไปอย่างพี่น้อง การตักเตือนอยู่บนพื้นฐานของความปรารถนาดี หวังดีเพื่อก่อ ไม่ใช่เพื่อทำลาย เรื่องทะเลาะวิวาทจึงไม่เกิดขึ้น

นอกจากการเช้คศีลแล้ว ในวันพุธสุดท้ายของทุกเดือน จะมีกิจกรรมช้ชุมทรัพย์ การช้ชุมทรัพย์ คือ การยอมให้ผู้อื่นช้ช้ขอบพระองค์ของตนเองได้อย่างเต็มที่ โดยไม่มีข้อแก้ตัวใดๆทั้งสิ้น ผู้ถูกช้ชุมทรัพย์ต้องพนมมือรับฟังช้ขอบพระองค์ของตนอย่างนอบน้อม เมื่อผู้อื่นวิจารณ์เสร็จสิ้น ก็ต้องกล่าวสาธุและขอบคุณเขา การช้ชุมทรัพย์อาจทำให้หลายคนต้องเสียน้ำตาก็มีบ้าง แต่กระนั้นก็ไม่มีการโกรธแค้นกัน เพราะเมื่อกิจกรรมเสร็จสิ้น สิ่งใดๆที่พูดในที่ประชุมก็สิ้นสุดลงไปด้วย ไม่มีการรื้อฟื้นนำกลับมาพูดอีก จะมีก็แต่ผู้ที่ถูกช้ชุมทรัพย์ ต้องนำคำพูดของผู้อื่นกลับไปพิจารณา เพื่อปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้นเท่านั้น

กิจวัตรประจำวันของเด็กๆ ชาวศิรัระขอโคกจะหมุนเวียนเช่นนี้เรื่อยไป หากไม่มีกิจกรรมส่วนกลางของชาวขอโคกเข้ามาเกี่ยวข้อง ในวันพุธและวันพฤหัสบดีไม่มีการเรียนการสอน แต่ก็ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นวันหยุด เพราะต้องทำงานในหน้าที่ของตนไปตามปกติ แต่ในช่วงบ่ายของวันพฤหัสบดีมีความพิเศษตรงที่ทุกคนจะได้พักผ่อนอย่างจริงจัง มีเวลาเป็นส่วนตัว ทำอะไรก็ได้ที่อยากทำ และในช่วงเย็นยังได้รับอนุญาตให้เล่นน้ำในสระน้ำที่ขุดไว้ในสวนสร้างดินอีกด้วย

กิจกรรมพิเศษอื่นๆของชุมชนที่จัดขึ้นเพื่อผ่อนคลาย และสร้างประสบการณ์ในการเรียนรู้ก็มีหลากหลาย เช่น กิจกรรมการกินข้าวป่าในวันพุธสุดท้ายของเดือน โดยเด็กๆจะแบ่งกลุ่มตามชั้นปี ทำอาหารที่ชอบ แล้วนำมารับประทานร่วมกันกับชั้นอื่นๆ กิจกรรมการเดินป่าทัศนศึกษานอกสถานที่ซึ่งสมณะเป็นผู้ควบคุม กิจกรรมปิดไฟชมเดือนและดาวในคืนเดือนหงาย ซึ่งสร้างความแปลกใหม่ และช่วยประหยัดไฟฟ้าไปพร้อมๆกัน

กิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเอง

กิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเองซึ่งมีบรรดาเด็กนักเรียนเป็นแรงงานสำคัญ ปัจจุบันประกอบไปด้วย 38 ฐานงาน ซึ่งแต่ละงานมีรายละเอียดดังนี้

1. ฐานโรงครัว

หน้าที่ในความรับผิดชอบของฐานโรงครัว คือ เตรียมอาหารมังสวิรัตสองมื้อสำหรับชาวชุมชนเพื่อการบริโภคในแต่ละวันอย่างเพียงพอ เด็กๆที่ประจำฐานโรงครัวต้องปรึกษาหารือกันว่าในวันหนึ่งๆ จะทำอาหารอะไรบ้าง อาหารที่ทำมีทั้งต้ม ผัด แกง ทอด ซึ่งล้วนแต่มีพืชผักเป็นส่วนประกอบหลักทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น ผักกวางตุ้ง ผักคะน้า ฟักทอง ต้นหอม ผักชี กระเทียม ชะอม ฯลฯ พืชผักที่ใช้บริโภคส่วนใหญ่ ชาวชุมชนปลูกกันเอง มีบ้างที่ญาติธรรมจากที่อื่นนำมาแบ่งปันให้ ส่วนน้อยเท่านั้นที่ซื้อจากภายนอก ซื้อแต่ครั้งก็ซื้อในปริมาณมากและราคาถูก

ข้าวกล้องที่ใช้บริโภคตลอดทั้งปี ก็สามารถปลูกกันได้เอง เด็กๆต้องหุงข้าวด้วยกระทะใบบัวขนาดใหญ่ เพื่อทุกคนจะได้รับประทานกันอย่างอึดอมน้ำ ชาวศิระะอโคกทำงานกันทั้งวัน เพราะฉะนั้น ความต้องการในการบริโภคอาหารในแต่ละวันจึงต้องมากกว่าคนภายนอกหลายเท่าตัว แต่ในเรื่องค่าใช้จ่ายกลับแปรผันอย่างตรงกันข้าม ทั้งนี้ก็เนื่องจากพวกเขามีความสามารถในการผลิตอาหารด้วยตนเองได้สูงนั่นเอง

2. ฐานอาหารเสริม

ฐานอาหารเสริมเปรียบเสมือนเป็นผู้ช่วยของฐานโรงครัว มีหน้าที่เตรียมอาหารประเภทข้าวต้ม เมล็ดธัญพืชต้ม งาคั่วป่น ฯลฯ เสริมไปกับอาหารหลักของโรงครัว เพราะในชุมชนมีผู้สูงอายุหลายคน หากไม่ต้องการรับประทานข้าวกล้องหุง ก็ยังมีข้าวต้มและเมล็ดธัญพืชต้มที่ย่อยง่าย สบายท้องทดแทนกันได้

3. ฐานเก็บผัก

เช้าตรู่ของทุกวัน เด็กๆจำนวนหนึ่งจะถือตะกร้าสาน หรือใส่รถเข็นแยกย้ายกันไปตามสวนต่างๆภายในชุมชน เพื่อเก็บพืชผักนานาชนิดที่ปลูกไว้มาส่งให้กับโรงครัว ชาวศิระะอโคกเป็นนักบริโภคผักด้วยง อาหารหนึ่งมื้อต้องมีผักสดหลายกะละมังใหญ่เตรียมไว้คู่กันด้วย เด็กๆที่ประจำฐาน

เก็บผักจะทำงานร่วมกับผู้ใหญ่ เพราะมีพืชผักพื้นบ้านหลายชนิดที่สามารถนำมาเป็นอาหารได้ แต่เด็ก ๆ ยังไม่รู้ ดังนั้นจึงต้องมีผู้ใหญ่ช่วยเป็นพี่เลี้ยง ถ่ายทอดภูมิปัญญาอันมีค่าให้พวกเขาได้สัมผัสที่ละเอียดที่ละน้อย

4. ฐานพลังงานเชื้อเพลิง

หน้าที่ของฐานพลังงานเชื้อเพลิง คือ เตรียมถ่านให้พอเพียงกับการใช้สอยในชุมชน ไม้ที่นำมาเผาทำถ่าน บ้างได้จากการขุดต้นไม้ที่ชาวบ้านโค่นทิ้งแล้ว บ้างได้จากต้นไม้ในชุมชนที่กิ่งก้านสาขายื่นออกมาเกาะกระรอกเร็วจนต้องตัดทิ้ง ชาวชุมชนไม่ใช่เตาแก๊สในการประกอบอาหาร ในโรงครัวหรือตามบ้านเรือนล้วนแล้วแต่ใช้เตาถ่านทั้งสิ้น ถ่านจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในชีวิตประจำวัน เตาเผาถ่านขนาดใหญ่หนึ่งเตา ก็เพียงพอแล้วกับการตอบสนองต่อการใช้ภายในชุมชน

5. ฐานพื้น

มีหน้าที่ใกล้เคียงกับฐานพลังงานเชื้อเพลิง คือ เตรียมพื้นให้เพียงพอกับการใช้สอยภายในในชุมชน ไม้ที่นำมาทำพื้นได้มาในลักษณะเดียวกันกับที่นำมาเผาถ่าน แตกต่างกันตรงที่เด็ก ๆ บอกว่า ไม้ทำพื้นหาได้ง่ายกว่า เพราะมีขนาดเล็ก เศษไม้ที่ร่วงหล่นจากต้นไม้ของชุมชนเองก็มีให้เก็บอย่างสม่ำเสมอ พื้นที่ทำมาดีจะถูกวางอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยภายในโรงเก็บพื้น ฐานโรงครัวหรือฐานใดที่ต้องการใช้ ก็หยิบจับไปได้ตามสะดวก

6. ฐานบวร

ฐานบวรรับผิดชอบหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยทั่วไปภายในชุมชน เช่น ตัดกิ่งไม้ที่ยื่นออกมาขวางทางเดิน ซ่อมแซมสิ่งของหรือสิ่งก่อสร้างที่สึกหรอ ฯลฯ เด็กที่อยู่ในฐานบวรจะนั่งรถขนของคันเล็ก ๆ ขับตระเวนไปทั่วชุมชน หากพบว่าตรงจุดไหนต้องปรับปรุงแก้ไข ก็จะลงมือทำทันที

7. ฐานศาลา

เด็กที่ประจำฐานศาลามีหน้าที่ดูแลบริเวณศาลาปลูกเสกให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ นอกจากงานทำความสะอาดทั่วไปแล้ว ยังรวมถึงการล้างเสิงอาหารจากโรงครัวขึ้นถวายเป็นสมณะบนศาลา เตรียมภาชนะใส่น้ำให้ชาวชุมชนได้ล้างจานชามของตน หลังจากรับประทานอาหารบนศาลาอีกด้วย

8. ฐานบรพชน

ศาลาบรพชน เป็นศาลาแสดงนิทรรศการอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวอโศก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นจึงเป็นสถานที่ที่แยกจากภายนอกมักจะแวะมาเยี่ยมชมอยู่เป็นประจำ เด็ก ๆ ในฐานบรพชนต้องเป็นผู้ช่วยของสมณะ คอยดูแลความเรียบร้อยทั้งภายนอกภายในให้อยู่ในสภาพที่พร้อมอยู่เสมอ

9. ฐานห้องสมุด

ห้องสมุดของชุมชนศิระขอโคกมีผู้ใหญ่เป็นคนดูแลอยู่แล้ว เด็กๆในฐานทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือ งานในความรับผิดชอบ ได้แก่ การทำความสะอาดทั่วไป จัดเรียงหนังสือให้เป็นหมวดหมู่ ซ่อมแซมหนังสือที่ชำรุด ให้บริการยืมและคืนหนังสือ เป็นต้น

10. ฐานห้องเครื่องมือ

ในห้องเครื่องมือมีอุปกรณ์การทำงานมากมายหลายประเภท หน้าที่ของเด็กๆที่อยู่ประจำฐาน คือ ให้บริการเบิกจ่ายยืมคืนเครื่องมือเหล่านั้นกับผู้ที่ต้องการ โดยทำบัญชีแบ่งผู้ยืมออกเป็นกลุ่มๆ เช่น บัญชียืม - คืนของนักเรียน บัญชียืม - คืนของคนวัด เป็นต้น หน้าที่นอกเหนือจากนี้ก็คือ ซ่อมแซมเครื่องมือที่ชำรุด และทำความสะอาดทั่วไป

11. ฐานโรงจักร

ภายในโรงจักรมีจักรเย็บผ้าอยู่ 7 ตัว เด็กประจำฐานซึ่งเป็นเด็กผู้หญิงจะมีผู้ใหญ่คอยฝึกสอนจนมีทักษะทางด้านการเย็บจักรอยู่ในเกณฑ์ดี ผ้าที่ใช้ตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่มของสมณะและชาวชุมชน ส่วนหนึ่งมาจากโรงทอ และอีกส่วนหนึ่งได้จากการบริจาคของญาติธรรม เสื้อผ้าที่ใส่ทำงานจนเปื้อนหรือขาด เจ้าของจะนำมาที่โรงจักร เพื่อรับการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ดีอีกครั้ง

12. ฐานจักรสาน

ฐานจักรสานเป็นการร่วมมือกันทำงานระหว่างผู้สูงอายุและเด็กๆ หัตถกรรมที่ผลิตเพื่อตอบสนองต่อการใช้ภายในชุมชนมีอยู่หลายชนิด เช่น ไม้กวาดทางมะพร้าว กระจาดไม้ไผ่ กระบายวิดน้ำ ตะกร้าใส่ของ เป็นต้น วัตถุดิบที่ใช้ทำ คือ ไม้ไผ่และต้นมะพร้าวที่ปลูกไว้ใช้งานโดยเฉพาะ นอกจากนี้ยังรวมถึงพลาสติกเส้นแข็งที่ใช้รัดกล่องกระดาษอีกด้วย

13. ฐานช่าง

ฐานช่างพิเศษกว่าฐานอื่นตรงที่มีนักเรียนชายสัมมาอาชีวะศึกษาศิระขอโคกทั้ง 10 คน อยู่ประจำอย่างไม่เปลี่ยนแปลง งานหลักของฐานช่างในปัจจุบัน คือ ต่อเติมโรงสีโฮมบุญ ซึ่งเป็นโรงสีขนาดใหญ่แห่งใหม่ของชุมชนให้อยู่ในสภาพที่สมบูรณ์

14. ฐานขยะ

ทุกเช้า บรรดาเด็กฐานขยะจะไต่รถขึ้นไปตามบ้านขยะเล็กๆที่มีอยู่ 5 - 6 แห่งในชุมชน บ้านเล็กดังกล่าว ก่อสร้างอย่างง่าย มีเสา 4 เสา มุงด้วยแผ่นไม้เหลือใช้ที่ยังอยู่ในสภาพที่ใช้การได้ ภายใต้อหลังคาแขวนถุงปุ๋ยเกือบสิบใบ มีป้ายเขียนกำกับในแต่ละถุงว่าใช้ทิ้งขยะประเภทไหน ได้ถุงปุ๋ยมีป้ายกำกับวางเรียงกันอีกจำนวนหนึ่ง มีป้ายกำกับว่าใช้ทิ้งขยะประเภทไหนอีกเช่นกัน ประเภทของขยะที่จัดให้แยกทิ้ง อย่างเช่น พลาสติก ขวดแก้ว กระดาษ โลหะ สารเคมี เป็นต้น

ขยะต่างๆที่เก็บได้จากบ้านเล็กทั้งหมด จะถูกนำไปไว้ที่ศาลาขยะเอ๋ย ขยะประเภทไหนที่ขายได้ ก็จะขายเพื่อนำเงินเข้าชุมชน ขยะประเภทไหนที่จะทำลายสิ่งแวดล้อม ก็จะกำจัดอย่างถูกวิธี ขยะประเภทไหนที่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก ก็จะนำกลับมาใช้ใหม่ เด็กฐานขยะเล่าว่า เงินที่ใช้ก่อสร้างศาลาขยะเอ๋ย ก็คือเงินที่ได้จากการขายขยะนั่นเอง

15. ฐานอโรคยา

งานในฐานนี้ประจำอยู่ที่อโรคยาศาลา ซึ่งเป็นสถานที่พักฟื้นและดูแลรักษาสมาชิกชุมชนที่เจ็บป่วยไม่สบาย เด็กๆในฐานต้องเรียนรู้ถึงการพยาบาลผู้ป่วยเบื้องต้น เพราะต้องคอยเป็นผู้ช่วยของพยาบาลอาสาสมัคร หรือในยามที่พยาบาลไม่อยู่ หากมีใครบาดเจ็บเล็กน้อยมา เด็กในฐานก็สามารถให้การปฐมพยาบาลด้วยตนเองได้ งานนอกเหนือจากนี้ก็เช่น การทำความสะอาดอโรคยาศาลาให้ดูดีสมกับที่เป็นสถานพยาบาลของชุมชนอยู่เสมอ ช่วยผู้ใหญ่ทำอาหารอ่อนๆที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วย เป็นต้น

16. ฐานยาดี

เด็กๆในฐานนี้ประจำอยู่ที่บ้านยาดี หน้าที่หลักคือ ผลิตยาและเครื่องดื่มสมุนไพรให้เพียงพอต่อการใช้ในชุมชน และการสั่งซื้อจากภายนอก ผลิตภัณฑ์ของบ้านยาดีมีหลากหลาย เช่น แคปซูลรางจืด แคปซูลฟ้าทะลายโจร แคปซูลกระเทียม แคปซูลมะระขี้นก ชาดอกคำฝอย ชาลูกใต้ใบ ชาตะไคร้ ชาหญ้าหนวดแมว ชาทองพันชั่ง ชีผึ้งตะไคร้หอม ชีผึ้งแก้หวัด ยาหม่องน้ำมันระกำ ยาสีฟันสมุนไพร เป็นต้น

งานในฐานยาดีเริ่มต้นจากล้างทำความสะอาดวัตถุดิบที่จะนำมาทำยา หั่นตากแห้งเข้าตู้อบ นำเข้าเครื่องบด บรรจุลงแคปซูลและถุงชาเพื่อรอการบรรจุลงขวดและถุงพลาสติกที่ติดฉลากแล้วอีกทีหนึ่ง เด็กมัธยมต้นที่ประจำฐานนี้ ยังไม่มีความชำนาญในการใช้เครื่องมือ จึงได้รับมอบหมายให้ทำงานง่ายๆ เช่น นับแคปซูลใส่ขวด ตัดและขึ้นถุงชา เป็นต้น บางครั้งการทำงานในฐานยาดีก็ไม่ได้สิ้นสุดลงตามเวลาเช่นฐานอื่นๆ เมื่อมีการสั่งซื้อจากภายนอกเข้ามามากๆ ก็หมายถึงเด็กๆต้องทำงานล่วงเวลาจนได้ผลิตภัณฑ์ครบตามที่สั่งนั่นเอง

17. ฐานแชมพู

ฐานแชมพูมีหน้าที่ผลิตแชมพู ครีมนวดผม น้ำยาซักผ้า และน้ำยาล้างจานเพื่อใช้อุปโภคภายในชุมชนและจำหน่ายออกสู่ภายนอก แชมพูและครีมนวดผมที่ผลิต เป็นสูตรสมุนไพร ใช้ดอกอัญชัน ว่านหางจระเข้ มะกรูดและใบหมีเป็นส่วนประกอบ น้ำยาซักผ้าและน้ำยาล้างจานก็เป็นสูตรน้ำต่างธรรมชาติ ซึ่งไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ในการผลิตแต่ละครั้งต้องให้หม้ออลูมิเนียมขนาดใหญ่ 5 - 6 ใบ เด็กๆต้องใช้แรงงานของตนเองผสมด้วยไม้พายให้เข้ากันเป็นอันดี เวลาบรรจุลงขวดก็ใช้เหยือกตักและกรอกด้วยมือ ซึ่งต้องอาศัยความแม่นยำและรวดเร็ว แชมพูหรือน้ำยาที่เหนียวข้น

จึงจะไม่หกรวด เด็กมัธยมปลายในฐานะมีความชำนาญเป็นอย่างมากในทุกขั้นตอนการผลิต สามารถเป็นตัวแทนพาเด็กรุ่นน้องทำในยามที่ผู้ใหญ่ไม่อยู่ได้ ผลิตภัณฑ์ที่ทำไว้ในชุมชนจะถูกเก็บไว้ในแกลลอนขนาดใหญ่ ไซรขาดเหลือไม่มีใช้ ก็นำภาชนะส่วนตัวมาเติมได้ เด็กๆเล่าแถมบ่นว่า แคมพูหรือน้ำยาใดๆที่ผลิตไว้ใช้เอง คุณภาพไม่ดีเท่ากับสินค้าที่ขายให้ภายนอก ทำให้เขาใช้นั้นต้องเข้มข้นและเหนียวขึ้น แต่ที่ใช้เองต้องทำให้เจือจางและค่อนข้างเหลว บางครั้งนึกจิจจาเหมือนกัน แต่ก็ยอมรับได้ว่าเป็นหนทางของการประหยัดที่ชาวชุมชนต้องยึดถือและปฏิบัติ

18. ฐานแปรรูป 1

สถานที่ทำงานของฐานแปรรูปอยู่บริเวณเดียวกับโรงครัว เด็กๆในฐานช่วยผู้ใหญ่ทำงานอย่างแข็งขันเพื่อผลิตสินค้าแปรรูปหลายชนิด ได้แก่ กะปิถั่วเหลือง กะปิแผ่นสองเต้ ข้าวเกรียบถั่วเหลือง ข้าวเกรียบฟักทอง ข้าวเกรียบตำลึงหวาน ข้าวเกรียบผักโขม ข้าวเกรียบเห็ด ข้าวเกรียบมะพร้าว เป็นต้น สินค้าที่ผลิตได้ เมื่อบรรจุถุงเรียบร้อยแล้ว จะนำไปวางจำหน่ายที่ร้านน้ำใจและส่งไปยังร้านค้าภายนอก ภายในโรงเก็บเครื่องมือของฐานแปรรูป มีเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตอยู่หลายชนิด เช่น เครื่องบด เครื่องตัด เครื่องโม่ ส่วนเครื่องอบที่ใช้ร่วมกับบ้านยาดินนั้น ถ้าวันไหนมีแดดจัดและฝนไม่ตกก็จะมีใช้ แต่จะใช้เวลาตากแห้งกับแดดธรรมชาติแทน แม้จะสิ้นเปลืองเวลาและแรงงานในการขนย้าย แต่ก็ช่วยประหยัดไฟฟ้าไปได้มาก

19. ฐานแปรรูป 2

เป็นฐานที่แยกย่อยออกมาจากฐานแปรรูป 1 แต่ก็ใช้สถานที่ทำงานและอุปกรณ์ต่างๆร่วมกัน ผลิตภัณฑ์ของฐานแปรรูป 2 ที่มีจำหน่าย ได้แก่ ปลาแร่เจ ไข่กเห็ดหอมอนามัย เห็ดหลินจือผงสำเร็จรูป เห็ดแดดเดียว เป็นต้น

20. ฐานโรงสี

โรงสีข้าวกล้องขนาดใหญ่แห่งใหม่ของชุมชน ก่อสร้างมาด้วยเงินหลายสิบล้านบาท มีทั้งช่างข้าว และเครื่องอบลดความชื้นคุณภาพสูง ข้าวที่สีมีทั้งข้าวที่ชุมชนปลูกเอง และรับซื้อเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านในละแวกใกล้เคียง เด็กๆในฐานโรงสีช่วยทำงานผ่อนแรงผู้ใหญ่ไปได้มาก นอกจากงานทำความสะอาดทั่วไปแล้ว พวกเขายังเป็นแรงงานสำคัญในการนวดข้าว สีข้าว เย็บกระสอบ แยกกระสอบ ฯลฯ อีกด้วย

21. ฐานขึ้นข้าว

ฐานนี้รับช่วงงานต่อจากฐานโรงสีอีกทีหนึ่ง โดยนำข้าวกล้องที่ผ่านขั้นตอนการสีเรียบร้อยแล้ว มาบรรจุใส่ถุงพลาสติก ซึ่งมีทั้งถุง 5 กิโลกรัม และ 10 กิโลกรัม แล้วผ่านการขึ้นถุงด้วยเครื่องขึ้น เพื่อรอการจำหน่ายออกสู่ภายนอก ในการบรรจุข้าวกล้องลงถุง ใช้แรงงานคนทั้งหมด ในบาง

ครั้งหากมีข้าวกล้องในปริมาณมาก ก็ขอแรงงานจากฐานอื่นมาเพิ่ม ถ้าไม่มีแรงงานเพียงพอ ก็ต้องเสียสละเวลาพักผ่อนส่วนตัวไปบ้าง

22. ฐานบีมน้ำมัน

บีมน้ำมันบางจากขนาดเล็กของชุมชน ตั้งอยู่ใกล้ๆกับร้านน้ำใจ มีน้ำมันไร้สารตะกั่วราคา ถูกกว่าท้องตลาดทั่วไปไว้คอยบริการให้กับรถในชุมชนและรถของลูกค้า ฐานนี้พิเศษกว่าฐานอื่น ตรงที่มีเด็กเพียงคนเดียวทำหน้าที่เติมน้ำมัน ทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายร่วมกับผู้ใหญ่ ในเวลาที่เด็ก ต้องเรียนหนังสือ ผู้ใหญ่ก็จะเป็นผู้คอยดูแลการงานในบีมแทน

23. ฐานร้านน้ำใจ

ร้านน้ำใจเปิดทำการในเวลา 06.30 - 9.00 และ 12.00 - 16.30 ของทุกวัน ยกเว้นวันพุธเพียง วันเดียว ภายในร้านผลผลิตของชุมชน และสินค้าหลายหลากชนิดไว้คอยบริการลูกค้า ป้ายราคาที่ตั้งติดอยู่กับสินค้า แจกจ่ายตรงไปตรงมาว่าซื้อมาและขายได้ในราคาเท่าไร เมื่อซื้อสินค้าแล้ว ทางร้าน มีถุงกระดาษที่พับจากหนังสือพิมพ์เก่าๆไว้คอยใส่ของให้แทนถุงพลาสติก สินค้าภายนอกที่คัดเลือก มาขาย ต้องไม่เป็นสินค้าฟุ่มเฟือย และไม่เป็นอันตรายกับผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม ผู้รับผิดชอบการเงินของร้านน้ำใจเป็นเด็กอุดมศึกษา ส่วนเด็กๆในฐานมีหน้าที่คอยบริการลูกค้า เช็คสต็อก จัดเรียง สินค้า และทำความสะอาดทั่วไป

24. ฐานพลังชีวิต

ฐานพลังชีวิตรับผิดชอบหน้าที่เพาะถั่วงอกไว้ใช้บริโภคภายในชุมชน กรรมวิธีในการทำนั้นไม่ ยุ่งยาก ใช้ซี๊ด้าแกลบเพียงอย่างเดียว คลุกรวมกับถั่วเขียวที่ผ่านการแช่น้ำมาแล้วหนึ่งคืน เทใส่ใน ท่อซีเมนต์กวางขนาดใหญ่และบีบเก่าๆที่ตัดหัวท้ายออกแล้ว ใน 2 - 3 วันแรกหลังการเพาะต้อง หมั่นรดน้ำบ่อยๆ เมื่อถึงวันที่ 4 หรือ 5 ก็ยกภาชนะที่ครอบไว้ออก ล้างทำความสะอาดแยกถั่วงอกออกจากซี๊ด้าแกลบ แล้วนำส่งโรงครัวเพื่อนำไปประกอบอาหาร ถั่วเขียวที่ใช้เพาะถั่วงอก ทางชุมชนไม่ได้ปลูกเอง เด็กๆต้องไปเบิกจากจากร้านน้ำใจ ซึ่งรับถั่วเขียวมาจากที่หนึ่ง

แม้จะลงมือเพาะถั่วงอกกันเกือบทุกวัน แต่ถึงอย่างนั้นก็ไม่เพียงพอกับความต้องการในการ บริโภคของชาวชุมชน โดยเฉพาะในฤดูหนาว ซึ่งถั่วงอกจะเจริญเติบโตช้ากว่าฤดูอื่นๆ เมื่อเกิด เหตุการณ์เช่นนี้ขึ้น จึงจำเป็นต้องซื้อจากภายนอกมาทดแทนในบางครั้ง

25. ฐานเพาะชำ

เรือนเพาะชำของชุมชนตั้งอยู่ในบริเวณใกล้ๆกับสวนรวมบุญและร้านน้ำใจ ภายใต้อาณา และสแลนส์ที่ก่อสร้างอย่างง่าย ๆ มีกล้าไม้ที่เพาะใส่ถุงดำวางเรียงรายแยกประเภทไว้อยู่หลายชนิด ส่วนมากเป็นผักพื้นบ้าน เช่น ตำลึง ชะอม สะเดา ผักหวาน ผักเม็กต้น หนุมานประสานกาย มะตูม เป็นต้น

การเลือกเพาะชนิดของกล้าไม้ ขึ้นอยู่กับว่าขณะนั้นชุมชนเริ่มขาดแคลนพืชชนิดใด หรือเล็งเห็นว่าพืชชนิดนั้นๆหาได้ยาก เมื่อปลูกแล้วก็สามารถใช้ประโยชน์ได้หลายทาง ก็จะทำการเพาะเก็บไว้ การดูแลรักษา ก็เพียงแต่รดน้ำอย่างสม่ำเสมอ ทุ่งดำที่ใช้แล้วแต่ยังอยู่ในสภาพที่สามารถใช้การได้อีก จะถูกเก็บรวมไว้กับอุปกรณ์การเกษตรต่างๆในโรงเก็บเครื่องมือของเรือนเพาะชำ กล้าไม้ที่เพาะไว้ หากมีใครต้องการซื้อ ก็จะขายให้ในราคาถูก วัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการสร้างเรือนเพาะชำ ไม่ใช่เพื่อการผลิตต้นไม้เพื่อขาย แต่ต้องการให้เป็นสถานที่จัดแสดงพันธุ์ไม้อีกหนึ่งแห่งสำหรับคนภายนอกที่เข้ามาเยี่ยมชมมากกว่า

26. ฐานปุ๋ย

ฐานปุ๋ยมีหน้าที่ผลิตปุ๋ยหมัก เพื่อนำไปใช้ในการบำรุงพืชและดินให้มีความอุดมสมบูรณ์อยู่เสมอ เด็กๆในฐานต้องทำงานกันอย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ปุ๋ยหมักพอเพียงกับความต้องการในการใช้กับงานเกษตรของชุมชน

วัตถุประสงค์ในการทำปุ๋ยหมักก็ได้จากก้อนเชื้อเห็ดที่หมดอายุแล้ว แกลบจากโรงสี เศษผักจากโรงครัว เศษหญ้าจากการตากถาง ส่วนมูลสัตว์ไม่ได้นำมาใช้ เพราะไม่มีการเลี้ยงสัตว์ชนิดใดๆภายในชุมชน ในการหมักจะนำวัตถุดิบมารวมกัน แล้วทำเป็นกองขนาดปานกลางหลายๆกอง เพื่อสะดวกต่อการพลิกกลับและขนย้าย เมื่อถึงกำหนดที่ปุ๋ยหมักสามารถนำมาใช้การได้ ฐานงานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ก็จะพากันมาขนปุ๋ยหมักมาใช้ในงานของตน

นอกจากปุ๋ยหมักแล้ว ทีมปุ๋ยยังมีหน้าที่ผลิตน้ำจุลินทรีย์อีกด้วย น้ำจุลินทรีย์ของชาวศิระะอโศก คือ น้ำที่หมักจากพืชผักผลไม้ น้ำตาลอ้อย และน้ำสะอาดร่วมกัน โดยไม่ให้สัมผัสกับแสงและอากาศเป็นเวลาหนึ่งเดือน น้ำจุลินทรีย์ที่เด็กๆหมักกันเองมีอยู่หลายชนิด เช่น น้ำจุลินทรีย์มะเฟือง น้ำจุลินทรีย์กระเจี๊ยบ น้ำจุลินทรีย์สับปะรด น้ำจุลินทรีย์เศษผัก เป็นต้น น้ำจุลินทรีย์ดังกล่าว ชาวชุมชนบอกว่า เมื่อนำไปผสมน้ำให้เจือจางในอัตราส่วน 1 ต่อ 500 ก็สามารถนำมาฉีดตัวทำความสะอาดร่างกายให้เกลี้ยงเกลา ซักผ้า ล้างจาน ฯลฯ รวมถึงใช้รดพืชผักที่ปลูกไว้ในโรงงามดีกว่าเดิมด้วย

เด็กๆในฐานเล่าว่า เมื่อก่อนทางชุมชนก็ทำปุ๋ยหมักไว้ขาย แต่เมื่อประชากรมากขึ้น ความต้องการในการใช้ปุ๋ยก็เพิ่มขึ้นตามไปด้วย การขายจึงต้องล้มเลิกไป หันมาผลิตให้พอเพียงต่อการใช้ภายในชุมชนแทน ทั้งปุ๋ยหมักและน้ำจุลินทรีย์ ในปัจจุบันทำไว้ใช้เองเพียงอย่างเดียว แต่ถ้าสามารถผลิตได้ในปริมาณมากๆจนพอใช้แล้ว ก็จะขายออกสู่ภายนอกเช่นกัน

27. ฐานต่อเชื้อ

ฐานต่อเชื้อเป็นหนึ่งในที่มงานผลิตเห็ดในถุงพลาสติก รับผิดชอบหน้าที่ต่อเชื้อเห็ดจากดอกเห็ดสดใส่ลงในอาหารร่วน เมื่อเชื้อในขวดอาหารร่วนเจริญเติบโตสร้างเส้นใยได้ดีแล้ว ก็ต่อเชื้อจากอาหารร่วนลงในขวดข้าวฟ่าง ที่ผ่านการต้มและนึ่งมาแล้วอีกทีหนึ่ง ใช้เวลาประมาณ 10 วัน ก็สามารถนำเชื้อข้าวฟ่างไปเขี่ยลงก้อนเห็ดที่เตรียมไว้ได้

เห็ดที่นำมาต่อเชื้อ เป็นเห็ดที่ที่มงานผลิตเห็ดเพาะเอง เช่น เห็ดนางรม เห็ดนางฟ้า เห็ดนางฟ้าภูฐาน เห็ดขอนขาว เห็ดหอม เป็นต้น ในบางครั้งหากมีโอกาสได้เดินป่า ก็จะทดลองเก็บเห็ดป่ามาต่อเชื้อดูบ้าง

ในฐานต่อเชื้อมีเด็กอุดมศึกษาเป็นผู้ดูแล คอยฝึกสอนงานที่ละขั้นตอนให้กับรุ่นน้อง เด็กมัธยมต้นแม้จะยังไม่มีความชำนาญเพียงพอเท่าเด็กมัธยมปลาย แต่ก็ได้รับโอกาสให้ทดลองต่อเชื้อเช่นกัน งานต่อเชื้อต้องอาศัยความชำนาญในการฝึกฝน เด็กที่ไม่เคยทำมาก่อน ก็สามารถทำได้ ถ้ามีความอดทนและตั้งใจจริง

28. ฐานผลิต

ในขณะที่ที่มต่อเชื้อกำลังทำงาน เด็กๆที่มผลิตก็เริ่มงานเตรียมก้อนเห็ดของพวกเขาเช่นกัน วัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทำก้อนเห็ด ประกอบไปด้วย ขี้เลื่อยไม้ยางพารา ปูนขาว รำอ่อน และน้ำ นำส่วนผสมทั้งหมดมาคลุกเคล้าให้เข้ากันตามอัตราส่วนที่กำหนดไว้ ต้องใช้ความชำนาญระวังไม่ให้ส่วนผสมแห้งหรือชุ่มน้ำจนเกินไป จากนั้นอัดใส่ถุงใส่กันร้อนให้แน่น ใส่คอขวด ปิดจุกด้วยสำลีและฝาพลาสติก ตรวจสอบสภาพของถุงและซ่อมแซมอีกครั้ง ก่อนจะนำเข้าตู้หนึ่งขนาดใหญ่ นึ่งด้วยความดันไอน้ำ 90 - 100 องศาเซลเซียส เป็นเวลา 2 - 3 ชั่วโมง ขั้นตอนสุดท้ายคือ ทิ้งไว้ให้เย็นเพื่อส่งต่อไปกับฐานเชื้อต่อต่อไป

ในการทำก้อนเชื้อแต่ละครั้ง จะใช้ขี้เลื่อยประมาณ 250 กิโลกรัม ถ้ามีแรงงานมากกว่า 10 คนขึ้นไป ก็สามารถอัดถุงให้เสร็จได้ในเวลาลงงานช่วงเช้าของวันนั้น แต่ถ้ามีแรงงานน้อย ก็ต้องทำต่อเนื่องไปในช่วงบ่าย ตู้หนึ่งที่ใช้งานอยู่ในปัจจุบัน สามารถจุกก้อนเห็ดได้ประมาณ 600 - 700 ก้อน เชื้อเพลิงที่ใช้ คือ เศษไม้ เศษผ้าและกระดาษเก่าๆที่ไม่ใช้แล้ว ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ขณะที่นี้ต้องหมั่นเติมเชื้อไฟและตรวจดูอุณหภูมิอยู่เรื่อยๆ ดังนั้นจึงต้องมีเด็กในฐานอย่างน้อยหนึ่งคน เสียสละเวลาส่วนตัว นำอาหารมานั่งรับประทานหน้าเตาไฟ ในขณะที่เพื่อนคนอื่นๆนั่งรวมกันอยู่บนศาลาหรือโรงครัว ซึ่งภาพนี้มีให้เห็นจนชินตา

ถ้าของใช้ในฐาน เช่น ขี้เลื่อย ถุงพลาสติก เริ่มร่อยหรอ ที่ฐานซึ่งเป็นเด็กมัธยมปลายจะรายงานให้พี่อุดมศึกษาทราบ เพื่อสั่งซื้อจัดหามาทดแทนของเก่าทั้งหมดไป

29. ฐานเขี้ยวเข็

เมื่อก่อนเห็ดที่นิ่งเย็นลงแล้ว ฐานเขี้ยวเข็จะงอเล็กน้อยก่อนเห็ดเข้าไปไว้ในห้องเขี้ยวเข็ซึ่งปิดทึบ ไม่มีลมโกรก และทำความสะอาดไว้อย่างดีก่อนหน้านี้อีกแล้ว ก่อนทำการเขี้ยวเข็ จะล้างมือและขวดข้าวฟ่างด้วยน้ำยาเดททอลผสมน้ำ เขย่าเมล็ดข้าวฟ่างให้แตกตัวออกจากกัน ลงไฟที่ลำลี้ก่อนจะดึงออก มือหนึ่งคอยดึงลำลี้ที่กอนเห็ด อีกมือหนึ่งถือขวดข้าวฟ่างไว้ตลอดเวลา เทเขี้ยวลงไป ปริมาณที่พอดีไม่มากไม่น้อยเกินไป แล้วปิดกอนเห็ดด้วยลำลี้อันเดิม หากลำลี้เป็ยกขึ้นก็เปลี่ยนอันใหม่ เพื่อป้องกันการติดเชื้อราชนิดอื่น ๆ

ในขณะที่เขี้ยวเข็ เด็กๆจะทำงานกันอย่างว่องไว คนหนึ่งเขี้ยวเข็ อีกคนหนึ่งตามปิดจุกด้วยกระดาษที่ตัดเป็นสี่เหลี่ยมเล็กๆ พร้อมกับรัดยางวง เมื่อการเขี้ยวเข็สิ้นสุดลงแล้ว ก็ต้องช่วยกันขนกอนเขี้ยวทั้งหมดไปเก็บไว้ที่โรงบ่ม พร้อมกับจัดเรียงไว้บนชั้นให้เป็นระเบียบ ปิดกอนเขี้ยวบางกอนด้วยกระดาษที่แจ้งชนิดของเห็ด ชื่อผู้เขี้ยวเข็ และวันเวลาที่เขี้ยวเข็ หลังจากนั้นประมาณ 25 - 29 วัน ฐานเปิดดอกก็จะมารับช่วงงานต่อไป

30. ฐานเปิดดอก

เมื่อเส้นใยสีขาวเดินเต็มถุงดีแล้ว ทีมเปิดดอกจะขนกอนเขี้ยวชุดนั้นๆเข้าไปไว้ในโรงเห็ด วางเรียงกันบนแผ่นแขวนหรือวางผิงไม้สานขัดแตะขึ้นไปเป็นชั้นๆ จากนั้นดึงกระดาษและลำลี้ออกแล้วเริ่มรดน้ำ เมื่อกอนเขี้ยวได้รับความชื้นเพียงพอ ตุ่มเห็ดเล็กๆสีขาวอมเทา ก็จะทยอยออกมาให้เห็น

เด็กๆฐานเปิดดอกจะรดน้ำเห็ดและทำความสะอาดบริเวณโรงเห็ดที่มีอยู่ 5 - 6 โรง ทุกวันอย่างสม่ำเสมอ ดอกเห็ดที่เก็บได้วันละหลายสิบกิโลกรัมในทุกๆเช้า จะถูกส่งให้กับโรงครัว ฐานแปรรูป และขายเป็นเห็ดสดที่ร้านน้ำใจ เห็ดแต่ละชุดจะให้ผลผลิตเป็นเวลานานประมาณ 3 - 4 เดือน เมื่อกอนเห็ดใกล้หมดสภาพ เด็กๆจะดึงคอขวดออก และช่วยกันขนออกมาวางเรียงไว้บนอกโรงเห็ดเพื่อเตรียมที่วางไว้สำหรับกอนเขี้ยวชุดใหม่ กอนเห็ดเก่าๆที่วางเรียงรายอยู่ภายนอกก็ไม่ได้ทิ้งขว้าง ยังรดน้ำอย่างสม่ำเสมอ เมื่อไม่สามารถออกดอกได้แล้วจริงๆ ก็จะให้ฐานปุ๋ยนำรถมาขนไปใช้ประโยชน์อย่างอื่นต่อไป

ทีมงานผลิตเห็ดในถุงพลาสติกทั้ง 4 ทีม สามารถประสานงานต่อเนื่องได้อย่างเป็นระบบ ทำงานของตนให้ดีที่สุดโดยไม่ก้าวก่ายหน้าที่ของผู้อื่น หากทีมใดมีงานด่วน ทีมอื่นก็พร้อมที่จะสละคนมาช่วย และถ้างานของฐานใดไม่เรียบร้อย ก็สามารถตักเตือนกันได้โดยไม่มีภารกิจเคือง

31. ฐานเพาะเห็ดฟาง

สถานที่เพาะเห็ดฟางของชุมชนอยู่ในบริเวณเดียวกับสวนรวมบุญ เด็กๆในฐานต้องทำการปรับพื้นที่ให้เสมอกันก่อนที่จะลงมือเพาะเห็ดฟางแบบกองเตี้ย วัตถุดิบที่ใช้เพาะก็หาง่ายและมีอยู่แล้วโดยไม่ต้องซื้อหา เช่น ฟางข้าว ช้างข้าวโพด เป็นต้น

กรรมวิธีก็เช่นเดียวกับการเพาะเห็ดฟางทั่วไป คือ ใส่วัตถุดิบลงในแบบพิมพ์ที่เป็นกรอบไม้ หัวท้ายเปิด จัดแต่ละชั้นให้แน่น แล้วโรยหัวเชื้อเห็ดฟางตามขอบข้าง กองหนึ่งจะอัดได้ 3 - 4 ชั้น เมื่อเสร็จก็ยกแบบพิมพ์ออก เริ่มต้นทำกองใหม่ต่อไป

การเพาะเห็ดฟางนอกโรงเรือนจะควบคุมสภาพแวดล้อมได้ยากกว่าการเพาะในโรงเรือน แต่อาศัยการดูแลเอาใจใส่ พิถีพิถันของทีมงาน ก็สามารถขจัดปัญหาตรงจุดนี้ไปได้ ผลผลิตของเห็ดฟางที่ทยอยออกมาในแต่ละครั้ง แม้จะไม่มากมายเท่ากับปริมาณเห็ดในโรงพลาสติกชนิดอื่น แต่ก็เพียงพอต่อการบริโภคในวันนั้นๆ หากในอนาคต มีแรงงานเพิ่มขึ้น ความสามารถในการผลิตเห็ดฟางให้ได้ปริมาณมากๆก็คงเพิ่มขึ้นเช่นกัน

32. สวนสวนสร้างดิน

สวนสร้างดินมีเนื้อที่ประมาณ 15 ไร่ เปรียบเสมือนเป็นแหล่งผลิตพืชพรรณธัญญาหารขนาดใหญ่ของชุมชน การปลูกพืชในพื้นที่ใช้หลักของความหลากหลาย ไม่จำกัดว่าต้องเป็นพืชชนิดใดเพียงชนิดเดียว แต่นั่นหนักที่พืชผักอายุสั้น ซึ่งสามารถปลูกหมุนเวียนติดต่อกันไปได้ทุกฤดูกาล บางส่วนของพื้นที่ใช้ระบบการให้น้ำแบบสปริงเกอร์ ซึ่งอาศัยการสูบน้ำจากสระสร้างดิน แต่ในบางส่วนซึ่งเป็นส่วนใหญ่ อาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ และความชุ่มชื้นในดิน ก็เพียงพอที่จะทำให้พืชสามารถเจริญเติบโตได้แล้ว

แรงงานในสวนสร้างดิน นอกจากเป็นที่มงานของเด็กๆแล้ว ยังมีผู้สูงอายุและผู้ใหญ่ในชุมชน ซึ่งมักจะใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้วยการขุดดิน ทำแปลง ปลูกพืชผักไว้ให้ลูกหลานได้กินอย่าง อิ่มหนำสำราญ บางครั้งหากทางชุมชนต้องเป็นเจ้าภาพจัดงานใหญ่ ดือนรับชาวอโศกทั่วประเทศ การระดมแรงงานเข้าสวนสร้างดิน เพื่อผลิตอาหารให้ทันกับเวลา และมากพอสำหรับแขกผู้มาเยือน จึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

พืชผักผลไม้ที่เติบโตขึ้นด้วยน้ำพักน้ำแรงของคนในชุมชน อาศัยการบำรุงด้วยปุ๋ยหมักเพียงอย่างเดียวเท่านั้น การใช้ปุ๋ยเคมีหรือสารเคมีกำจัดแมลงศัตรูพืชและวัชพืช ซึ่งเกษตรกรทั่วไปเห็นว่าจำเป็นและขาดไม่ได้นั้น ชาวชุมชนกลับมองว่าเป็นสิ่งแปลกปลอม ฟุ่มเฟือย และเป็นพิษเป็นภัยหากนำมาใช้กับพืชผลของพวกเขา การได้บริโภคพืชผักผลไม้ที่ไร้สารพิษ เป็นส่วนหนึ่งที่น่าความสุขมาสู่ชีวิตของของชาวชุมชนทุกคน ซึ่งสิ่งเหล่านี้พวกเขาไม่ต้องร้องขอจากใคร แต่สร้างได้ด้วยสองมือของตนเอง

33. สวนสวนรวมบุญ

สวนรวมบุญมีเนื้อที่ประมาณ 10 ไร่ เป็นสวนขนาดใหญ่อีกแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ภายในเขตชุมชน มีความแตกต่างจากสวนสร้างดินตรงที่เน้นการปลูกพืชสมุนไพรหลากหลายพันธุ์ การปลูกไม่มีการยกแปลง แต่ปล่อยให้พืชเจริญเติบโตแผ่กิ่งก้านสาขาไปตามธรรมชาติ เด็กๆในฐานจะคอยดูแล

ไม่ให้สวนรกจนเกินไป ระบบการให้น้ำเป็นแบบสปริงเกอร์ ซึ่งจะมีเด็กมาคอยเปิด - ปิด ตามเวลาที่กำหนด

พันธุ์ไม้ที่ฐานเรือนเพาะชำนำมาขยายพันธุ์ พืชที่ใช้เป็นวัสดุติบในการผลิตแซมพู สมุนไพรหลายชนิดที่บ้านยาดีจำเป็นต้องใช้ ส่วนหนึ่งได้มาจากสวนแห่งนี้ จึงสามารถกล่าวได้ว่าภายในสวนรวมบุญไม่มีพืชชนิดใดที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้เลย

ชาวชุมชนศิระะอโคกมีชีวิตที่อยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ การพึ่งพาอาศัยดำเนินไปอย่างสมดุล ต้นไม้ใบหญ้าที่เอื้อประโยชน์หลายทาง ก็ถูกนำมาใช้อย่างรู้คุณค่า เมื่อใช้แล้วก็ปลูกเสริมขยายพันธุ์เพิ่มเติมเป็นการทดแทนต่อไป

34. ฐานสมุนไพร

เมื่อที่อุทยานการศึกษาสมุนไพรกว่า 4 ไร่ อยู่ในขอบเขตความรับผิดชอบของทีมงานสมุนไพร พันธุ์ไม้หายากที่มีสรรพคุณในทางเป็นยารักษาโรคหลายชนิด ถูกปลูกรวมกันไว้ในลักษณะป่าตามธรรมชาติ มีทางเดินแคบๆทอดลัดเลี้ยวไปตามดงไม้ ทำให้สะดวกต่อการเดินเยี่ยมชม และปฏิบัติงานภายในสวน สองข้างทางมีป้ายบอกชื่อสามัญและชื่อวิทยาศาสตร์ของพันธุ์ไม้กำกับไว้เกือบทุกต้น

แม้จะปล่อยให้ต้นไม้เติบโตสูงใหญ่ตามธรรมชาติ แต่เด็กทุกคนก็ต้องคอยดูแลไม่ให้สวนรกจนเกินไป โดยเฉพาะในฤดูฝนที่มีลมแรง และกิ่งไม้มักหักโค่นลงมาเสมอ ทำให้พวกเขาต้องทำงานหนักเป็นพิเศษ ในการจัดเก็บเคลียร์พื้นที่ให้เป็นระเบียบเช่นเดิม

ฐานงานต่างๆที่ต้องใช้สมุนไพรเป็นวัสดุติบในการผลิต นอกจากจะหาได้ที่สวนรวมบุญแล้วยังมีที่อุทยานการศึกษาสมุนไพรอีกแห่งหนึ่งด้วย ในบางครั้งที่ฐานนั้นๆจำเป็นต้องใช้สมุนไพร แต่ไม่มีแรงงานมาเก็บ ก็ต้องเป็นหน้าที่ของทีมงานสมุนไพรทำการจัดเก็บนำไปให้แทน

ในการเดินทางมาดูงาน ไม่ว่าจะบุคคลภายนอกทั่วไป หรือหน่วยงานที่สนใจศึกษาเรื่องสมุนไพรโดยเฉพาะ มักจะต้องการเข้ามาเยี่ยมชมภายในอุทยานการศึกษาสมุนไพรอยู่เสมอ หากผู้ใหญ่ในชุมชนไม่สามารถปลื้กตัวมาเป็นผู้นำเที่ยวได้ เด็กในฐานเพียงคนเดียวสามารถทำหน้าที่นี้แทนได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง เนื่องจากมีความชำนาญในพื้นที่ และมีความรู้เกี่ยวกับสมุนไพรเพียงพอ

35. ฐานป่ายา

ป่ายาเป็นพื้นที่เพาะปลูกอีกแห่งหนึ่งที่ตั้งอยู่ภายนอก ห่างจากเขตชุมชนศิระะอโคกออกไปประมาณ 2 กิโลเมตร เนื้อที่กว่า 20 ไร่ ของป่ายาอยู่ห่างไกลจากแหล่งน้ำ จึงค่อนข้างแห้งแล้ง การเลือกชนิดของพืชที่จะปลูก จึงเน้นไปที่สมุนไพรทนแล้งที่เป็นพืชหัว เช่น ไพล ขมิ้นชัน ขิง ข่า ตะไคร้ เป็นต้น

งานหลักในความรับผิดชอบของทีมป่ายา คือ งานขยายพันธุ์และดูแลรักษา เพราะสมุนไพรทุกชนิดที่ปลูกไว้ ทางชุมชนศิระะอโคกมีความต้องการในการใช้สูง แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการรับซื้อพืชวัตถุดิบจากภายนอก เพราะที่ผลิตได้ไม่พอเพียงกับความต้องการ แต่การเร่งขยายพันธุ์เพิ่มเติมก็ไม่ได้หยุดนิ่ง เพราะการพึ่งตนเองได้มากที่สุด คือหนทางนำไปสู่การประหยัด ดังนั้นการใช้และการปลูกจึงเป็นสิ่งที่ต้องทำควบคู่กันไปอย่างขาดไม่ได้

งานด้านสมุนไพรของชุมชนศิระะอโคกมีพัฒนาการอย่างไม่หยุดนิ่ง ฐานงานต่างๆที่ทำงานในด้านนี้แม้จะมีแรงงานจำกัด และต้องเหน็ดเหนื่อยกันบ้าง แต่เด็กๆทุกคนก็ทุ่มเทร่างกายแรงใจให้กับงานอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมีตัวหลักของชุมชน ที่สนใจศึกษาและให้ความสำคัญกับเรื่องสมุนไพรเป็นอย่างมาก ความเอาใจใส่อย่างเสมอต้นเสมอปลายบวกกับความตั้งใจจริง ผลลัพธ์ที่ได้ออกมา คือ งานคุณภาพที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

36. ฐานกสิกรรม

งานในความรับผิดชอบของฐานกสิกรรม คือ งานเกษตรทั่วไป โดยเน้นการปฏิบัติงานในสวนขนาดเล็กที่ยังไม่มีฐานใดประจำอยู่ ซึ่งมีอยู่อีก 2 - 3 แห่งภายในชุมชน เช่น สวนขะ สวนลงดินกินได้ เป็นต้น นอกจากนี้ หากมีฐานใดที่ทำงานในด้านเกษตรต้องการแรงงานเร่งด่วน ทีมกสิกรรมก็พร้อมที่จะแบ่งจอบแบกเสียมไปช่วยงานได้ทันที

สวนขนาดเล็กที่เด็กๆในฐานรับผิดชอบอยู่ ปลูกพืชหลายชนิดผสมผสานกันไป ที่มีมากที่สุดได้แก่ ฝรั่ง และมะละกอ การดูแลรักษาเมื่อไม่มีการใช้สารเคมีแล้ว ก็ไม่มีอะไรที่ยุ่งยาก เพียงแต่คอยให้น้ำ ใส่ปุ๋ย ก็เพียงพอแล้ว

37. ฐานไร่

สวนกล้วยพฤษหรือที่เรียกกันอีกชื่อหนึ่งว่าสวนชำตาโตง เป็นสถานที่ปฏิบัติงานของทีมไร่ ตั้งอยู่ที่บ้านชำตาโตง ซึ่งห่างจากชุมชนศิระะอโคกออกไปประมาณ 10 กิโลเมตร เมื่อถึงเวลาที่ต้องลงงานตามฐาน ทีมไร่ซึ่ง是孩子ผู้ชายทั้งหมด ก็จะขั้บรถยนต์ของชุมชนไปทำงานกันเอง

สวนชำตาโตงมีเนื้อที่ประมาณ 60 ไร่ พื้นที่แห่งนี้ถือว่าเป็นแหล่งอาหารอันอุดมสมบูรณ์อีกแห่งหนึ่งของชาวศิระะอโคก พืชผลที่เริ่มต้นเพาะปลูกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 ปัจจุบันออกดอกออกผลให้ชาวชุมชนได้กินได้ใช้ไม่เคยขาด ผลไม้ที่มีมากจนเหลือเพื่อ คือ กล้วย ที่รองลงมาก็ได้แก่ ฝรั่ง และมะละกอ นอกนั้นก็ยังมีผลไม้ชนิดอื่นๆ เช่น มะเฟือง ละมุด มังคุด เงาะ ลางสาด ทูเรียน เป็นต้น เด็กคนหนึ่งเคยเล่าเรื่องทูเรียนให้ฟังด้วยท่าทางที่มีความสุขว่า “หนูได้กินทูเรียนจากสวนของเราทุกปี รสชาติก็เหมือนกับทูเรียนข้างนอก แต่ของเราปลอดภัยกว่าเยอะ ปีไหนที่มีมาก ก็ได้กินประมาณคนละหนึ่งลูก ปีไหนที่มีน้อยหน่อย ก็ทำข้าวเหนียวทูเรียนแบ่งกันกินอย่างทั่วถึง” เวลาที่ไปเก็บผลไม้ในแต่ละครั้ง มักได้กลับมาเป็นจำนวนมาก กล้วยส่วนหนึ่งที่เหลือจากการบริโภคภายใน

ในชุมชน จะถูกส่งให้กับฐานแปรรูปเพื่อทำเป็นกล้วยตากอบน้ำผึ้งบรรจุใส่ถุงขาย ฝรั่งนอกจากรับประทานผลสดแล้ว ยังนำไปปั่นเป็นน้ำฝรั่ง นำขึ้นศาลาถวายสมณะและรับประทานกันเองภายในชุมชนอีกด้วย

ผลไม้จากสวนชำตาโตง ไม่เคยได้สัมผัสกับสารเคมีประเภทใดๆ แต่ก็ให้ผลผลิตอย่างสม่ำเสมอ แมลงศัตรูพืชก็มีมารบกวนบ้าง แต่ก็เล็กน้อยจนแทบไม่มี ชาวชุมชนเห็นว่าการปลูกพืชหลายชนิดร่วมกัน และปล่อยให้เจริญเติบโตตามธรรมชาติ ก็สามารถที่จะควบคุมโรคและแมลงต่างๆ ได้แล้ว และที่สำคัญพวกเขาเชื่อว่า การที่ไม่เปียกเปียนหรือทำลายสิ่งใดก่อน ย่อมไม่ถูกเปียกเปียนจากสิ่งๆ นั้น แมลงอาจกัดกินพืชผลบ้าง เป็นเรื่องตามธรรมชาติ ดังนั้นการกำจัดแมลงจึงเป็นการทำให้ธรรมชาติขาดความสมดุล การใช้ชีวิตเรียบง่ายตามธรรมชาติ โดยปราศจากการทำลาย คือหนทางที่ชาวศิระะอโคเลือกแล้วว่าดีที่สุดในตนเอง

38. ฐานชำเบ็ง

ไร่ชำเบ็งตั้งอยู่ที่บ้านชำเบ็ง ห่างจากชุมชนศิระะอโคประมาณ 6 กิโลเมตร ที่มงานซึ่งเป็นผู้ชายล้วนเหมือนที่ไร่ ต้องนั่งรถยนต์ไปลงงานทุกวัน พื้นที่กว่า 62 ไร่ของชำเบ็ง เคยเป็นเขตภูเขาเก่า ลักษณะดินเป็นดินแดง การปลูกพืชเป็นแบบผสมผสานเช่นเดียวกับสวนชำตาโตง กล้วยและมะละกอยังเป็นผลไม้ที่มีจำนวนมากที่สุด ความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ แม้จะยังไม่เท่ากับสวนชำตาโตง แต่ในอนาคตข้างหน้าคาดว่าจะเป็แหล่งผลิตพืชพรรณธัญญาหารที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของชุมชน

การบุกเบิกพื้นที่เพื่อทำกิจกรรมธรรมชาติ ไม่ใช่สิ่งที่ทำไปโดยไร้จุดหมาย เพราะประชากรในชุมชนนับวันจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ การเตรียมรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต เป็นสิ่งที่ควรจะทำมากที่สุดในปัจจุบัน ทำอย่างไร เมื่อสังคมขยายตัว แล้วคุณภาพชีวิตที่ดีจะคงอยู่เช่นเดิม? คือคำถามที่รอคอยคำตอบ และการปฏิบัติที่ถูกต้องของชาวศิระะอโคในวันนี้

รูปแบบการทำกิจกรรมธรรมชาติ

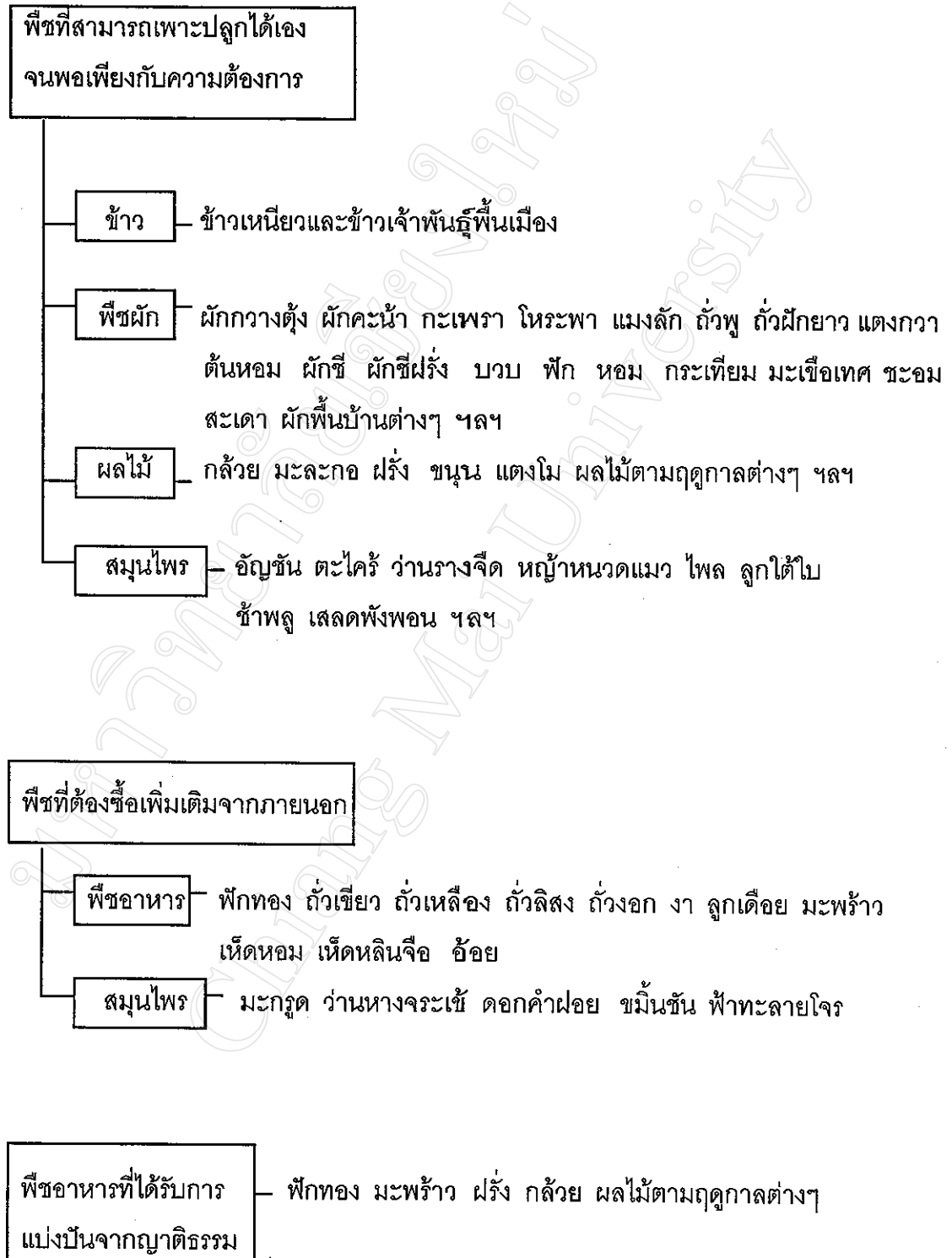
งานกิจกรรมธรรมชาติ นอกจากจะรวมอยู่ใน 38 ฐานนี้แล้ว ยังมีนอกเหนือจากนั้นอีก คือ ไร่ 39 และนาธรรมชาติ ไร่ 39 ตั้งอยู่ตรงข้ามกับสวนชำตาโตง ไม่จัดเป็นหนึ่งในฐานงาน เนื่องจากมีเด็กอุดมศึกษาคนหนึ่งเป็นผู้ดูแลอยู่ เลข 39 คือ ปี พ.ศ. 2539 ซึ่งได้เริ่มต้นบุกเบิกไร่แห่งนี้เป็นครั้งแรก พื้นที่ทั้งหมดมีอยู่ประมาณ 64 ไร่ การปลูกพืชก็เช่นเดียวกับฐานงานอื่นๆ คือ ปลูกพืชแบบไร้วางพืชหลายชนิดผสมผสานกันไป พืชผลที่ทยอยให้ผลผลิตบ้างแล้ว ก็เช่น มะม่วงที่มีมากกว่า 300 ต้น กล้วยที่มีมากกว่า 3,000 ต้น เป็นต้น

งานนาธรรมชาติมีตัวหลักคนหนึ่งของชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบอยู่ แรงงานในนาข้าวไม่จำกัด เฉพาะฐานงานที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมธรรมชาติเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสมาชิกทุกคนในชุมชน ที่ต้องผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปทำงานเมื่อถึงหน้านา ชุมชนศิระะอโคกมีพื้นที่ทำนากว่า 300 ไร่ ส่วนหนึ่งเป็นที่นาในกรรมสิทธิ์ของชุมชนเอง แต่อีกส่วนหนึ่งเป็นที่นาของญาติธรรม ที่อนุญาตให้ทำการเพาะปลูกบนที่ดินของเขาได้ โดยไม่คิดค่าเช่าแต่อย่างใด

รูปแบบการทำนามีทั้งแบบนาดำและนาหยอด ซึ่งจะทำแบบใดก็ขึ้นกับภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมในพื้นที่นั้นๆ พันธุ์ข้าวที่คัดเลือกมาปลูกมีทั้งข้าวพื้นเมือง และข้าวพื้นเมืองพันธุ์ส่งเสริม ซึ่งสอดคล้องกับกับระบบการทำนาแบบธรรมชาติที่ไม่ใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลงมากกว่าข้าว กข ของทางราชการ ผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ประมาณ 400 กระสอบ / ปี มากพอสำหรับการบริโภคภายในชุมชนและขายออกสู่ภายนอก ตัวหลักที่รับผิดชอบงานนาธรรมชาติ กล่าวว่า “เมื่อเทียบกับการทำนาแบบใช้ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง เรายอมรับว่าผลผลิตของเรามากสู้เขาไม่ได้ แต่เมื่อมองว่าทำนาแบบเราที่ไม่ใช้สิ่งเหล่านั้นเลย แล้วได้ผลผลิตถึงขนาดนี้ เรามั่นใจที่สุดแล้ว” หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว พื้นที่จะไม่ถูกทิ้งให้ว่างเปล่าโดยไร้ประโยชน์ แต่จะทำการปลูกพืชไร่ชนิดอื่น เช่น งา และถั่วต่างๆ ทดแทน จนกว่าจะถึงฤดูกาลทำนาครั้งหน้า

ชาวศิระะอโคกปลูกพืชโดยปล่อยให้เติบโตตามธรรมชาติ ในลักษณะผสมผสาน และไม่ว่าจะเป็นนาปลูกพืชผักผลไม้ สมุนไพร หรือข้าว พวกเขาจะปฏิบัติตามหลักกิจกรรมธรรมชาติ ซึ่งมี 4 ประการด้วยกัน คือ 1. ไม่ไถพรวนดิน 2. ไม่ใช้สารเคมีกำจัดแมลง 3. ไม่ใส่ปุ๋ยเคมี 4. ไม่กำจัดวัชพืช แนวคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจากเกษตรกรรมธรรมชาติของ มาซาโนบุ ฟูกูโอกะ ชาวนา นักปรัชญาชาวญี่ปุ่น แต่ได้นำมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตในชุมชนศิระะอโคก ชาวชุมชนเชื่อมั่นว่าการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับธรรมชาติให้น้อยที่สุด เป็นวิถีทางที่ดีที่สุดในการทำกิจกรรม เพราะธรรมชาติมีกระบวนการจัดการตนเองให้ดำเนินไปอย่างสมดุลอยู่แล้ว ดูตัวอย่างจากป่าตามธรรมชาติ ที่มีพืชหลากหลายชนิดขึ้นปะปนกันไป ต้นไม้แต่ละต้นสามารถเจริญเติบโต สูงใหญ่ได้ โดยไม่ต้องพรวนดินใส่ปุ๋ย และไม่ปรากฏว่ามีโรคหรือแมลงศัตรูพืชชนิดใด ทำลายป่าไม้ให้เสียหายทั้งป่าได้ ชาวชุมชนเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้เข้ากับธรรมชาติ ซึ่งตรงกันข้ามกับสังคมภายนอกส่วนใหญ่ที่พยายามปรับธรรมชาติให้เข้ากับคน จนในที่สุดธรรมชาติเสียสมดุล กลายเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่กระทบกระทั่งกันไปทั่ว และยังหาหนทางแก้ไขไม่ได้อยู่ในปัจจุบัน สิ่งที่เกิดขึ้นกับสังคมภายนอกนี้ ยิ่งทำให้ชาวชุมชนเชื่อมั่นว่า พวกเขาได้เลือกเดินบนเส้นทางชีวิตที่ถูกต้องแล้ว

แผนภูมิที่ 4 แสดงที่มาของพืชที่ใช้บริโภคและอุปโภคภายในชุมชน

ศักยภาพในการดำเนินงานเพื่อการพึ่งตนเอง

ในการนำเสนอเกี่ยวกับศักยภาพของการดำเนินงาน ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

1. ความสามารถในการใช้ทรัพยากร
2. ความสามารถในการจัดการบุคลากร
3. ความสามารถในการติดต่อประสานงาน
4. ความสามารถในการทำกิจกรรมธรรมชาติ

1. ความสามารถในการใช้ทรัพยากร

1.1 การใช้ที่ดิน พื้นที่ของชุมชนศิระชะอโคกประมาณ 117 ไร่ แบ่งได้เป็น 2 เขตใหญ่ๆ คือ เขตพุทธสถาน และเขตหมู่บ้าน ภายเขตในพุทธสถานเป็นที่ตั้งของกุฏิ สถานที่ประกอบกิจการสงฆ์ และที่พักของคนวัดฝ่ายชาย - หญิง ภายในเขตหมู่บ้านใช้เป็นที่พักอาศัยของชาวบ้าน และเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมเพื่อการพึ่งตนเองต่างๆของชุมชน

ที่ดินซึ่งมีจำนวนไม่น้อยนี้ ถูกจัดการให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ทุกตารางนิ้ว หลายสถานที่สามารถใช้ทำประโยชน์ได้มากกว่าหนึ่งอย่าง เช่น บ้าน ซึ่งไม่ได้เป็นที่อยู่อาศัยเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ได้ถนุบำรุงยังดัดแปลงเป็นห้องเรียนของเด็กๆอีกด้วย ศาลาโหลงคุณก็เช่นกัน ที่ชั้นบนใช้เป็นที่พักของนักเรียนหญิง แต่ชั้นล่างเป็นที่ทำการของบ้านแซมพู เป็นห้องอ่านหนังสือ และห้องเรียนไปพร้อมๆกัน ในอาณาบริเวณของบ้านแต่ละหลัง ก็ไม่ได้ถูกทิ้งให้ว่างเปล่า แต่ได้จัดหาพืชอาหาร และพืชสมุนไพรมาปลูกไว้ พื้นที่เพาะปลูกภายในชุมชน เช่น สวนสร้างดิน ก็ปลูกพืชผักผลไม้หมุนเวียนกันไปตลอดทั้งปี สระสร้างดินซึ่งเป็นสระขุด ก็เก็บน้ำไว้ใช้ในการทำกิจกรรม ยังแปรสภาพเป็นสระว่ายน้ำของเด็กๆ ทุกเย็นวันพฤหัสบดีอีกด้วย

พื้นที่กิจกรรมที่ตั้งอยู่ภายนอกกว่า 400 ไร่ ถูกสร้างให้เป็นแหล่งผลิตพืชพรรณธัญญาหารที่สำคัญของชุมชน ด้วยความเอาใจใส่หมั่นดูแลรักษา ทำให้มีผลผลิตไว้บริโภคและใช้สอยตลอดทั้งปี พืชชนิดใดที่ใช้แล้วหมดไป ก็ปลูกทดแทนต่อเนื่องไปไม่ให้ขาด นาข้าวหลังจากที่เก็บเกี่ยวข้าวแล้ว ก็ดัดแปลงเป็นที่เพาะปลูกพืชชนิดอื่นต่อไป

1.2 การใช้วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในการทำกิจกรรมธรรมชาติของชาวศิระชะอโคก จะไม่มีการไถพรวนที่ดินด้วยรถไถก่อนหรือหลังทำการเพาะปลูก เพราะ การไถพรวนเป็นการทำลายโครงสร้างของดิน และทำให้ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ การทำงานจะเน้นแรงงานคนเป็นหลัก อุปกรณ์การเกษตรที่ใช้จึงเป็นประเภทจอบ เสียม มีดพร้า เคียว เป็นต้น ยกเว้นแต่การนวดข้าว สีข้าวที่ต้องใช้เครื่องทุ่นแรงเข้าช่วย เพราะลำพังแค่แรงงานคน ไม่สามารถรับมือกับผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ครั้งละ

มากๆ รวมถึงข้าวที่รับซื้อจากชาวบ้านละแวกใกล้เคียงได้ เครื่องนวดข้าว โรงสี และเครื่องอบลดความชื้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับธุรกิจผลิตข้าวกล้องของชุมชน

ฐานงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นฐานยาดี ฐานแปรรูป 1 และ 2 ฐานโรงจักร ฐานต่อเชื้อ ฐานผลิต ล้วนแล้วแต่ต้องมีวัสดุอุปกรณ์เพื่อช่วยในการผลิตทั้งสิ้น เด็กๆ โดยเฉพาะเด็กชั้นมัธยมปลายในฐาน จะมีความชำนาญในการใช้เครื่องมือมาก เพราะได้รับประสบการณ์ตรงจากการทำงานด้วยตนเอง หลังการใช้งาน อุปกรณ์และเครื่องมือประจำฐานต่างๆ จะได้รับการทำความสะอาด ดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพเดิมเสมอ ผลพลอยได้จากพฤติกรรมเก็บทางนี้ ช่วยยืดอายุการใช้งานของเครื่องมือต่างๆออกไปได้อีก และหากมีการชำรุดเสียหาย ก็จะนำไปซ่อมแซม ถ้าไม่อาจซ่อมแซมได้ ก็จะดัดแปลงนำไปใช้ประโยชน์อย่างอื่น เช่น ตู้นึ่งความดันตู้เก่าของฐานผลิต ซึ่งไม่อาจใช้งานได้แล้ว ก็นำมาทำเป็นตู้เก็บของใช้ภายในฐาน เป็นต้น

การทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อการพึ่งตนเองในชุมชน ยังใช้แรงงานคนเป็นหลัก โดยมีวัสดุอุปกรณ์ต่างๆเป็นตัวช่วยเสริม การเลือกสรรอุปกรณ์ใดๆมาใช้ ก็ขึ้นอยู่กับความจำเป็นว่ามีมากน้อยเพียงใด เมื่อใช้แล้วก็หมั่นดูแลรักษา เพื่ออายุการใช้งานที่คุ้มค่าสูงสุด

1.3 การบริหารเงิน เงินหมุนเวียนที่ชุมชนศึระะขอโคกใช้กันอยู่ในปัจจุบัน ได้มาจาก 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1. เงินจากการขายสินค้าของชุมชน ซึ่งสินค้าดังกล่าวได้จากการปฏิบัติงานเพื่อการพึ่งตนเองของฐานงานต่างๆ ได้แก่ ร้านน้ำใจ บ้านขนมพู่ บ้านยาดี โรงสี และแปรรูป จำนวนรายได้ต่อเดือนที่แต่ละฐานงานสามารถทำได้ เมื่อยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายใดๆ มีเริ่มต้นตั้งแต่ 15,000 บาท ไปจนถึง 800,000 บาท ซึ่งเงินส่วนนี้มีความสำคัญมากที่สุด ในการส่งเสริมสนับสนุนให้กิจกรรมกิจการต่างๆของชุมชนก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดนิ่ง

2. เงินทุนที่ได้จากหน่วยงานราชการ เงินส่วนนี้ได้จากการเขียนโครงการขอทุนเสนอต่อหน่วยงานต่างๆของราชการ ทุนที่ชุมชนศึระะขอโคกเคยได้รับ ได้แก่ ทุนพัฒนางานด้านสมุนไพรของกระทรวงสาธารณสุข ทุนพัฒนางานด้านการเกษตรของสหกรณ์การเกษตร ซึ่งชุมชนนำเงินทุนส่วนหลังนี้ มาใช้ในการสร้างโรงสี ฉางข้าว และซื้อเครื่องอบลดความชื้น เงินทุนที่ได้รับจะนำไปพัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้องโดยตรง โดยไม่นำไปปะปนกับส่วนอื่นๆ ครูขวัญดินเคยกล่าวอย่างปลงๆ เกี่ยวกับเงินทุนและคนที่มาดูงานว่า “หลายต่อหลายครั้งที่มีคนจากภายนอกเข้ามาดูงาน เราพาเขาเดินชมชุมชนจนทั่ว สุดท้ายบอกเขาว่า ถ้ามีข้อสงสัยหรือคำถามอะไร เชิญถามได้ คำถามแรกที่เขาสนใจเป็นพิเศษ และเราเขาอ่อนที่ได้ยิน ก็คือ เขียนโครงการอย่างไรจึงขอทุนได้ ? มันเหมือนกับว่าการที่เราพาเขาไปดูของจริงภายในชุมชนทั้งหมดเป็นเรื่องเปล่าประโยชน์ เราไม่อยากให้เขาสนใจที่เงินทุน แต่อยากให้เขาสนใจว่า เราทำอย่างไรจึงสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างทุกวันนี้ ถ้าเขาอยาก

สร้างชุมชนของพวกเขาให้เข้มแข็งได้อย่างเรา เราก็พร้อมที่จะส่งเสริมและสนับสนุนอย่างเต็มที่ และการที่เราได้ทุนก็ไม่ได้เป็นเพราะ เราเขียนโครงการเก่ง แต่เป็นเพราะชุมชนของเราสามารถนำเงินดังกล่าวมาพัฒนาสร้างสรรงานให้เห็นความก้าวหน้าทางรูปธรรมได้ชัดเจนต่างหาก"

3. เงินที่ได้จากการบริจาคของญาติธรรม การบริจาคเงินให้กับชาวอโศก ไม่ได้ทำเหมือนกับ การบริจาคทั่วไป แต่ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขของชาวอโศกที่ว่า ต้องมีโอกาสมาสร้างความรู้ความคุ้นเคย เรียนรู้วิถีชีวิตของชาวอโศกครบ 7 ครั้ง และอ่านหนังสือของอโศกครบ 7 เล่มเสียก่อน จึงจะยินยอมให้ทำการบริจาคได้

ในหนึ่งเดือน รายรับของชุมชนที่เข้ามาจัดว่าสูงมาก แต่เมื่อหักจากต้นทุนการผลิตและรายจ่ายทั่วไปแล้ว ก็เหลือเพียงเงินจำนวนหนึ่งซึ่งไม่มากและไม่น้อยเกินไปเท่านั้น ในบางกรณีที่ต้องกู้ยืมเงินจากภายนอก ก็จะถูกจากกองทุนสวัสดิการ ซึ่งเป็นเงินส่วนกลางของสันติอโศก ที่แต่ละชุมชนสามารถขอกู้ยืมได้โดยปราศจากดอกเบี้ย ส่วนการทำบัญชีต่างๆ คุณละของหินซึ่งเป็นเหรียญกษาปณ์ ผิดชอบการเงินทั้งหมดของชุมชน จะทำให้อย่างรอบคอบรัดกุม คุณละของหินกล่าวว่า "ชุมชนศีระชอโศกไม่เคยต้องพบกับภาวะที่ผิดเคืองจนหมุนเงินไม่ไหว แต่ก็ยอมรับว่าเราไม่มีทุนสำรองเลย เราทำทุกอย่างด้วยใจ และเชื่อในประโยคที่ว่า คนมีคุณ บุญมีค่า กิจกรรมมีผลเจริญ คิดได้อย่างนี้เราก็สบายใจกันแล้ว"

2. ความสามารถในการจัดการบุคลากร

การจัดคนให้เหมาะสมกับงานของชุมชนศีระชอโศก ยึดความสมัครใจ ความเหมาะสม และมতিของส่วนรวมเป็นหลัก เกือบทุกสัปดาห์คณะกรรมการที่เป็นตัวหลักของชุมชน ซึ่งมีอยู่ประมาณ 15 คน รวมทั้งเด็กอุดมศึกษาทุกคน จะมาประชุมร่วมกันเพื่อปรึกษาหารือ รับรู้เรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ในการทำงาน ตัวหลักแต่ละคนจะรับผิดชอบหน้าที่ๆแตกต่างกันไป กว่าครึ่งหนึ่งซึ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรี จะเป็นคุณครูสอนหนังสือให้กับเด็กๆชั้นมัธยม ควบคู่ไปกับการทำงานในด้านอื่นๆ การเลือกสอนวิชาใดชั้นปีไหน ก็ขึ้นอยู่กับความถนัดของแต่ละคน ส่วนเด็กอุดมศึกษาซึ่งมีอยู่ประมาณ 10 คนนั้น ก็จะรับหน้าที่สอนหนังสือน้องๆชั้นประถมไป

การจบการศึกษาในสาขาวิชาใดมา ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้รู้ว่า คนๆนั้นเหมาะสมกับงานประเภทไหน ครูฝนไทซึ่งเรียนจบด้านเคมีมา เป็นผู้บุกเบิกงานผลิตแชมพูมาตั้งแต่ต้น จบจมองเห็นว่ากิจการนี้สามารถดำเนินไปได้ดีแล้ว จึงวางมือ แล้วสร้างเด็กอุดมศึกษาขึ้นมาสานต่อแทน จากนั้นหันไปจับงานใหม่ที่ยังไม่มีใครทำต่อไป งานชิ้นที่สองของครูฝนไท คือ งานด้านแปรรูป ซึ่งไม่ตรงกับวิชาที่เรียนมาและไม่เคยมีความรู้มาก่อน แต่อาศัยความเอาใจใส่และตั้งใจจริงในการแสวงหาวิชาความรู้ ทำให้งานด้านแปรรูปของชุมชน พัฒนาก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้ ครูแก่นฟ้าจบการศึกษาด้านวิศวกรรมศาสตร์มา นอกจากเป็นหนึ่งในคณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านกระแซง

แล้ว ยังดูแลงานก่อสร้างต่างๆภายในชุมชนอีกด้วย ส่วนตัวหลักคนอื่น ๆ มักจบการศึกษาไม่ตรงกับงานที่รับผิดชอบอยู่ เช่น ครูมันแมนเรียนจบนิติศาสตร์ แต่รับผิดชอบงานนาธรรมชาติ ครูเกื้อดินจบครุศาสตร์ แต่ต้องรับผิดชอบงานกิจกรรม ครูอุ้นเอื้อเรียนมาทางด้านจิตวิทยา แต่มารับผิดชอบงานด้านสมุนไพร ความแตกต่างกันเช่นนี้ ไม่เป็นอุปสรรคต่อการทำงานแต่อย่างใด เพราะวิชาความรู้แม้จะไม่เคยได้ศึกษาเล่าเรียนมาก่อน แต่ถ้าขยันหมั่นเพียรและรักที่จะเรียนรู้ ความไม่รู้ก็จะกลายเป็นความรู้ได้ การศึกษาของพวกเขา ไม่ใช่การเปิดตำราอ่านเพียงอย่างเดียว แต่ได้ผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างจริงจัง ทำจนรู้ และเมื่อรู้แล้วก็ชวนขยายไปศึกษาในสิ่งที่ยังไม่รู้ต่อไป

งานที่อยู่นอกเหนือจากงานประจำ อย่างงานต้อนรับผู้มาเยี่ยมชมชุมชน ไม่ตายตัวว่าใครต้องเป็นผู้รับผิดชอบ ถ้าตัวหลักคนใดว่างก็จะรับงานนี้ไป แต่ถ้าไม่มีใครว่างเลย งานจะถูกโอนให้กับเด็กอุดมศึกษา หากผู้มาเยี่ยมชมมาเป็นคณะใหญ่ ต้องแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆในการเดินชม ก็ต้องขอแรงเด็กมัธยมปลายมาช่วยต้อนรับ การมอบหมายงานให้รับผิดชอบเช่นนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กๆได้ฝึกฝน เรียนรู้และตระหนักในความเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน ส่วนการเป็นวิทยากรรับเชิญทั้งในและนอกสถานที่ ซึ่งต้องอาศัยผู้ชำนาญและรู้จริง ครูขวัญดินและครูแก่นฟ้ามีความสามารถในการพูดให้คนฟังเข้าใจ และมองเห็นภาพได้อย่างชัดเจน จึงได้รับหน้าที่นี้ไป

ฐานงานหลายฐานในชุมชน มีรายรับรายจ่ายเข้าออกอยู่ตลอดเวลา จำนวนเงินมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป คุณละของหินซึ่งเป็นเหรียญกษาปณ์ของชุมชนกล่าวว่า “ไม่ว่าจำนวนเงินจะมากหรือน้อย ที่นี้ไม่มีใครมานั่งตรวจสอบใคร เราต้องระวังตัวเองและเชื่อใจซึ่งกันและกัน” คุณละของหินทำงานอย่างรัดกุม แต่การเบิกจ่ายกลับไม่ยุ่งยาก ฐานไหนใช้เท่าไรก็มาเบิก หรือมีรายรับเข้ามาเท่าไรก็นำมาส่งให้ โดยทั้งสองทางถ้ามีใบเสร็จรับเงิน ต้องแนบใบเสร็จมาด้วยเพื่อใช้เป็นหลักฐาน ระบบการบริหารเงินเช่นนี้ ปฏิบัติกันมาตั้งแต่เริ่มแรก การยกยอกเงินนั้นเคยเกิดขึ้น 1-2 ครั้ง ครั้งหนึ่งที่ร้านน้ำใจ ซึ่งในวันหนึ่งสามารถขายสินค้าได้ประมาณ 30,000 - 40,000 บาท ผู้รับผิดชอบการเงินภายในร้านขณะนั้น ยกยอกเงินไปเก็บไว้ในบัญชีเงินฝากของตนที่ละเล็กทีละน้อย ปอยครั้งเข้าก็สูงจนถึงหลักแสน จนวันหนึ่งสามารถจับได้ค่างานคางเขา แล้วคนๆนั้นก็ยอมรับ เขายอมคืนเงินส่วนมากให้ แต่อีกส่วนหนึ่งเขายืนยันว่าเป็นของเขาเอง คุณละของหินกล่าวว่า “เรารู้ว่าไม่ใช่ แต่เราก็กยกให้เขาไป หลังจากเหตุการณ์นั้นแล้ว เขาก็ต้องออกจากชุมชน เราเลือกผู้ดูแลคนอื่นขึ้นมาแทนเขาให้ความไว้วางใจและไม่กลัวว่าประวัติศาสตร์จะซ้ำรอย เรื่องเงินเราไม่ติดใจ เพราะสามารถหากันใหม่ได้ คนไม่ดีเราก็ไม่กลัว เพราะสักวันหนึ่งเขาก็ต้องไปจากชุมชนของเราเอง”

การมอบหมายงาน คือ การมอบหมายความไว้วางใจ ใครมีหน้าที่อะไรก็ต้องทำให้ดีที่สุด ผู้รับผิดชอบงานนั้นๆมีอิสระเต็มที่ในการคิดและสร้างสรรค์งาน โดยไม่มีการก้าวก่ายหน้าที่ซึ่งกันและกัน มีแต่คอยให้ความช่วยเหลือในยามที่ต้องการ หากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้นกับงานของตน ก็พร้อมที่จะ

น้อมรับคำติเตียน และคำแนะนำจากผู้อื่นอย่างไม่โกรธเคือง เพื่อนำไปแก้ไขสิ่งที่ทำพลาดไปให้ดีกว่าเดิม

จะเห็นได้ว่าระบบการบริหารงานของชุมชน ไม่มีหัวหน้าหรือลูกน้อง มีแต่ความเป็นเพื่อนร่วมงาน ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านไม่ได้หมายถึงการเป็นผู้นำชุมชน แต่เป็นตัวแทนคนหนึ่งของชุมชน ในยามที่ต้องพบปะติดต่อกับทางราชการหรือหน่วยงานอื่นๆ ทุกคนมีหน้าที่ของตนเอง และหน้าที่นั้นๆ มีส่วนในการพัฒนาชุมชนให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างเท่าเทียม แม้จะขาดใครคนใดคนหนึ่งไป การทำงานก็จะไม่หยุดชะงัก เพราะคนที่เหลืออยู่จะช่วยกันต่อเติมจุดบอดที่เกิดขึ้นให้กลับเต็มดังเดิม

3. ความสามารถในการติดต่อประสานงาน

แม้จะเป็นชุมชนพึ่งตนเอง แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าจะไม่มีการติดต่อสัมพันธ์กับใครเลย ชุมชนศิระชะอโคกเป็นชุมชนเปิด การได้ติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลภายนอก จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ และการที่เป็นชุมชนพึ่งตนเอง ที่มีความพร้อมในเกือบทุกด้านท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้ด้วย ก็ยิ่งทำให้เป็นที่สนใจของผู้คนมากขึ้น

การเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดศรีสะเกษ ทำให้ต้องมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานทางราชการ และผู้ที่สนใจต้องการเข้ามาเยี่ยมชมอยู่เสมอ ความสัมพันธ์ดังกล่าวดำเนินไปอย่างราบรื่น เพราะชุมชนศิระชะอโคกเต็มใจต้อนรับและถ่ายทอดความรู้ให้อย่างเต็มที่ และทางราชการก็พร้อมอำนวยความสะดวกในเวลาที่เหมาะสมตามความต้องการ บทบาทในการช่วยเหลือสังคมที่แสดงออกอย่างเด่นชัด ไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้มาเยือนจากต่างถิ่นเท่านั้น แต่รวมถึงชาวบ้านในละแวกใกล้เคียงด้วย แม้ว่าชาวบ้านบ้านกระแตงจะไม่นิยมมาพึ่งเทศน์ฟังธรรมที่พุทธสถาน เพราะมีวัดใกล้บ้านที่ไปอย่างสม่ำเสมออยู่แล้ว และไม่ให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตที่ชาวชุมชนดำเนินอยู่ แต่ทางชุมชนก็ช่วยเหลือชาวบ้านโดยการรับซื้อข้าวเปลือกในราคาดี ไม่เอารัดเอาเปรียบเหมือนพ่อค้าคนกลางรายอื่นๆ และพร้อมเสมอที่จะให้ความช่วยเหลือ หากชาวบ้านต้องการ

การถ่ายทอดความรู้ และบอกเล่าวิถีชีวิตของชาวชุมชนให้คนภายนอกได้รับรู้ มักเกิดขึ้นเสมอ ถ้าได้รับการเชิญ ครูขวัญดินเคยเดินทางไปเป็นวิทยากรให้กับสถาบันการศึกษา และหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เคยให้สัมภาษณ์ผ่านรายการโทรทัศน์และหนังสือต่างๆ หลายครั้ง เมื่อชุมชนศิระชะอโคกเป็นที่รู้จักของคนภายนอกมากขึ้น การติดต่อประสานงาน การขอความร่วมมือ และความช่วยเหลือต่างๆ ก็ดำเนินไปด้วยความสะดวกยิ่งขึ้น ในส่วนของการขอความช่วยเหลือจากภายนอก จะอยู่ในรูปแบบของการเสนอโครงการต่อหน่วยงานต่างๆ เพื่อขอทุนมาพัฒนากิจกรรมภายในชุมชน ซึ่งก็มักจะได้รับคัดเลือกให้ได้รับทุนนั้นๆ อยู่เสมอ เงินดังกล่าวก็ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อสร้างสรรสิ่งดีๆ ตอบแทนกลับสู่สังคมต่อไป

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนศิระะอโศกกับชุมชนอื่นๆของสันตโศก ก็เปรียบเสมือนญาติมิตร มีการช่วยเหลือและแบ่งปันซึ่งกันและกันในโอกาสต่างๆ เช่น เมื่อราชธานีโศกต้องเกี่ยวข้าว ศิระะอโศกก็จะส่งเด็กๆไปช่วยงานทุกวัน จนกว่าจะเสร็จเรียบร้อย หรือหากชุมชนใดมีพืชผักผลไม้เป็นจำนวนมาก ก็จะแบ่งปันให้กับชุมชนอื่นๆ เป็นต้น

4. ความสามารถในการทำกิจกรรมธรรมชาติ

การทำกิจกรรมธรรมชาติเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพึ่งพาตนเองของชุมชนศิระะอโศก ในยุคเริ่มต้นของการสร้างชุมชน ความคิดในการวางรากฐานระบบกิจกรรมธรรมชาติก็เกิดขึ้นพร้อมกันด้วย ในเวลานั้นไม่มีนักวิชาการ หรือผู้จบการศึกษาด้านเกษตรคนใดคอยให้คำปรึกษา มีเพียงคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยสมณะและชาวชุมชน ที่ต้องการจะเห็นความอุดมสมบูรณ์มีกินมีใช้ ไม่ขาดแคลนอยู่ที่เป็นอยู่ เกิดขึ้นในชุมชนของตน การเพาะปลูกในช่วงเวลานั้น ยึดหลักง่ายๆ คือ ต้องกินต้องใช้พืชชนิดใด ก็ปลูกพืชชนิดนั้นให้มากๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องซื้อหาจากภายนอก พืชชนิดใดที่มีประโยชน์แต่ในชุมชนยังไม่มี ก็เสาะหาขยายพันธุ์เอาไว้ การเริ่มต้นในขณะนั้นเหมือนการลองผิดลองถูก บางครั้งผลผลิตที่ได้ก็ไม่ดีอย่างที่หวังไว้ อาศัยประสบการณ์ที่เพิ่มพูนขึ้นตามวันเวลา และการศึกษาจากผู้ที่เคยทำจนประสบความสำเร็จมาแล้ว การทำกิจกรรมธรรมชาติของชาวชุมชนจึงมีพัฒนาการในทางที่ดีขึ้นมาตามลำดับ จากในอดีตที่เคยผลิตอาหารเพื่อใช้บริโภคในชุมชนเพียงอย่างเดียว ทุกวันนี้นอกจากชาวชุมชนจะได้กินอย่างอิ่มหนำแล้ว ผลผลิตส่วนหนึ่งยังมีเหลือเผื่อขายสร้างรายได้ให้กับชุมชนอีกด้วย

จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะส่วนมากเป็นเด็กที่อยู่ในวัยเจริญเติบโตด้วยแล้ว ทำให้การทำกิจกรรมธรรมชาติไม่อาจทำอยู่กับที่ได้ การขยายพื้นที่เพาะปลูกเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตและการปลูกพืชหมุนเวียนโดยไม่ปล่อยพื้นที่ให้ว่างเปล่า จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามมา เมื่อต้องกินต้องใช้มากเท่าไร ชาวชุมชนไม่ว่าจะเป็นเด็ก ผู้ใหญ่ หรือผู้สูงอายุก็ต้องทุ่มเทแรงกายแรงใจลงไปที่นั่น ในเวลานี้ผลผลิตส่วนมากสามารถเพาะปลูกได้เอง มีเพียงพืชไม่กี่ชนิดที่ต้องซื้อจากภายนอก ซึ่งก็ไม่ได้มาจากสาเหตุที่ว่าไม่มีความสามารถในการผลิต แต่เป็นเพราะเหตุผลหนึ่งเดียว คือ ไม่มีแรงงานเพียงพอที่จะลงไปทำ ซึ่งการขาดแคลนแรงงานนี้ เป็นอุปสรรคที่สำคัญในการขยายงานของชุมชนศิระะอโศกในปัจจุบัน ตรงจุดนี้ชาวชุมชนไม่ได้มองว่าเป็นปัญหา แต่กลับมองว่าเป็นสิ่งที่ต้องยอมรับและทำความเข้าใจ การแก้ไข คือ แต่ละคนต้องทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ทำเท่าที่สามารถจะทำได้ แม้ว่าจะต้องเหน็ดเหนื่อยและเสียสละกันบ้างก็ตาม

การเป็นผู้ปฏิบัติธรรมและมีชีวิตที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทำให้ชาวชุมชนเป็นมิตรกับต้นไม้ใบหญ้าทุกต้น และสัตว์ทุกตัวที่อาศัยอยู่ในชุมชน ในการเพาะปลูก ไม่มีคำว่าวัชพืชและแมลงศัตรูพืช

ที่ต้องคอยกำจัดหรือทำลาย เพราะการปลูกพืชหลากหลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน ทำให้สิ่งมีชีวิตต่างๆ อยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล โดยไม่มีการรุกรานซึ่งกันและกัน ปุ๋ยและสารเคมีต่างๆที่ใช้ในการเกษตร เป็นสิ่งแปลกปลอมของธรรมชาติและไม่มีการใช้มาตั้งแต่ต้น ผลผลิตของพวกเขาแม้จะดูไม่สวย เหมือนที่วางขายกันตามตลาด หรือไม่อาจเก็บเกี่ยวได้ในปริมาณมากๆเมื่อเทียบกับเกษตรกรรมเคมี แต่ก็น่าใจได้ว่าบริสุทธิ์ ปลอดภัย เพราะปราศจากสารพิษ 100 % การปฏิบัติตามหลักกสิกรรม ธรรมชาติทั้ง 4 ข้อ อันประกอบด้วยการไม่ไถพรวนดิน การไม่ใช้สารเคมีกำจัดแมลง การไม่ใส่ปุ๋ย เคมี และการไม่กำจัดวัชพืช อย่างเคร่งครัดเป็นเวลานานนับสิบปี ทำให้ผืนดินที่เคยอุดมสมบูรณ์ยังคงอยู่ และพื้นที่บางส่วนที่เคยแห้งแล้ง ก็กลับพลิกฟื้น ชุ่มชื้นขึ้นมาด้วยกลไกตามธรรมชาติ สามารถเป็นแหล่งทำกินอันอุดมสมบูรณ์ ตอบสนองต่อการบริโภคของชาวชุมชนต่อไปอีกนาน

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน

อุปสรรคในการทำงานของชุมชนคือระบอบโลก ไม่ได้อยู่ที่ระบบการบริหารงาน หรือความสามารถของบุคลากร แต่อยู่ที่จำนวนแรงงานที่มีจำกัด แม้ว่าชาวชุมชนทุกเพศทุกวัย จะทุ่มเทแรงกายแรงใจให้กับการทำงานกันอย่างเต็มที่แล้ว แต่ถึงกระนั้นในบางครั้งก็หลีกเลี่ยงการขาดแคลนแรงงาน จนส่งผลให้การดำเนินงานไปอย่างล่าช้าไม่ได้ แต่ด้วยวิถีชีวิตที่อยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ ทำให้ชาวชุมชนสามารถมองสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยความรู้สึกที่เป็นกลาง ยอมรับและเข้าใจ แต่ไม่คิดว่าสิ่งนี้เป็นปัญหา ทุกวันนี้อุปสรรคในเรื่องของแรงงานก็ยังมีอยู่ แต่สิ่งที่อยู่คู่กันก็คือ ความขยันหมั่นเพียร ความเสียสละ และความสามัคคีของชาวชุมชนนั่นเอง